

VÄKIVALTA JA VIIHDE NÄYTTÄMÖLLÄ

Esittävä taide
Teatteri-ilmaisun ohjaaja
Opinnäytetyö
22.4.2010

Mirka Mylläri

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Esittävä taide		Suuntautumisvaihtoehto Teatteri-ilmaisun ohjaaja	
Tekijä Mirka Mylläri			
Työn nimi VÄKIVALTA JA VIIHDE NÄYTTÄMÖLLÄ			
Työn ohjaaja/ohjaajat Petri Pullinen			
Työn laji Opinnäytetyö		Aika 22.4.2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 40
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tämä opinnäytteeni käsittelee väkivaltaisten ja viihteellisten esitysten tekemisen eroja. Tutkin työssäni mitä väkivalta on ja minkälainen väline se on teatterille. Pohdin oman aiheen löytymisen merkitystä. Tutkin myös omaa kiinnostuksen kehitystä kohti viihteellistä teatteria.</p> <p>Kerron havaintojani kahden erilaisen ohjaukseni, (Helsingin Kellariteatteri: <i>Tulikassat</i> 2008, <i>Täydelliset miehet-Desperate supermen</i> 2010) sekä lähdekirjallisuuden tuella. Teatteri-ilmaisun ohjaajana olen koulutuksessani suuntautunut niin näyttelijäksi kuin ohjaajaksi, joten käsittelen havaintoja molempien roolien näkökulmasta.</p> <p>Tämän työn tarkoitus on hahmottaa omaa taiteilijaidentiteettiä ja ymmärtää mitkä asiat siihen vaikuttavat. Työn tarkoitus on myös herättää keskustelua, niin väkivallasta, esityksen tekijän vastuusta ja rajoista, kuin myös viihteen monimuotoisuudesta.</p>			
Teos/Esitys/Produktio Opinnäytetyö			
Säilytyspaikka Taideteollisen korkeakoulun kirjasto, Aralis-kirjastokeskus			
Avainsanat Väkivalta, Viihde, Oma aihe, Näyttelijäntyö, Ohjaajuus			

Degree Programme in Performing Arts		Specialisation Drama Instructor
Author Mirka Mylläri		
Title VIOLENCE AND ENTERTAINMENT ON STAGE		
Tutor Petri Pullinen		
Type of Work Final Project	Date 22.4.2010	Number of pages + appendices 40
<p>This final project deals with the difference between a violent display and an entertaining display. I am exploring what is violence and what kind of tools there are for it in the theatre. Furthermore, I discuss finding my own subject and also the meaning of it. Finally, I also explore the evolution of my own interests and the reasons why I wanted to create an entertaining performance.</p> <p>I discuss my perceptions with the help of two varied plays, which I have directed, (Kellariteatteri of Helsinki: <i>Fireface 2008</i> and <i>Perfect men-Desperate Supermen 2010</i>) and also include the source materials in the discussion. With respect to education as a drama instructor, I've oriented myself towards both acting and directing so that I deal with my perceptions through both these perspectives.</p> <p>The meaning of the final project is to perceive my own identity as an artist and to understand which issues affect it. I also want to raise a conversation about violence and the responsibilities and boundaries of a performer as well as diversity of entertainment.</p>		
Work / Performance / Project Final Projects		
Place of Storage Aralis Library and Information Center, Helsinki		
Keywords Violence, Entertainment, Own Subject, Acting, Directing		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	2
2	VÄKIVALTA	3
2.1	Käsitteitä väkivallasta.....	3
2.2	Väkivalta suomalaisessa yhteiskunnassa	6
2.3	Väkivalta teatterissa.....	9
2.3.1	Huomiot ohjaajana	12
2.3.2	Huomiot näyttelijänä	15
3	OMA AIHE.....	16
3.1	Oman aiheen löytäminen.....	18
3.1.1	Manifesti kuolemanpelolle	20
3.1.2	Huomiot ohjaajana	21
3.1.3	Huomiot näyttelijänä	21
3.2	Tulikasvojen ohjausprosessi	22
4	VIIHDE	25
4.1	Mitä viihde tarkoittaa minulle.....	25
4.2	Oman elämän vaikutus	28
4.2.1	Huomiot ohjaajana	30
4.2.2	Huomiot näyttelijänä	31
4.3	Täydelliset miehet- Desperate supermen	31
4.3.1	Käsikirjoitus ja ohjausprosessi	32
4.3.2	Havainnot ja syntyneet kysymykset	34
5	TÄNÄÄN TRAGEDIAA, HUOMENNA KOMEDIAA.....	35
	LÄHTEET.....	39

1 JOHDANTO

Tässä työssäni tutkin mitä väkivalta on ja kuinka paljon erilaisia käsitteitä väkivalta pitää sisällään. Havannoin työssäni erilaisia esityksiä, joissa on käytetty eri väkivallan muotoja ja pohdin niiden merkitystä teatterille. Havannoin myös mikä on ylipäättensä väkivallan eri muotojen ymmärtämisen merkitys teatterin tekemisessä. Väkivallan muotoja käsittelen enimmäkseen Teemu Mäen kirjoituksien kautta.

Työssäni pohdin myös oman aiheen löytymisen merkitystä. Kerron oman matkani oman aiheen pariin ja kuinka oman aiheen löytäminen on vaikuttanut minuun teatterintekijänä. Pohdin myös ihmissuhteiden ja elämänkriisien merkitystä oman aiheen kehittymiseen. Julistan tässä vaiheessa myös manifestin omalle kuolemanpelolleni, koska pelolla on ollut suuri merkitys aiheen kiteytymisessä.

Erittäin tärkeä osa työssäni on matka oman aiheen löytämisestä kohti uutta aihetta. Avaan ajatuksiani siitä kuinka kiinnostuin viihteestä ja kuinka se vaikutti ja vaikuttaa minuun edelleen teatterintekijänä. Pohdin myös mitä haittoja ja hyötyjä oman aiheen löytymisellä on.

Kuvaan matkaani kahden erilaisen ohjauksen välillä. Ohjasin esikoisohjaukseni *Tulikassat* Helsingin Kellariteatteriin vuonna 2008. Näytelmä käsitteli vahvasti väkivallan teemaa. Ohjasin *Täydelliset miehet-Desperate supermenin* (työharjoittelu 2, harjoittelu ohjaajantyön alueella) samaan teatteriin vuonna 2010. Esitys oli viihteellinen show. Kerron näiden kahden ohjauksen erilaisesta prosessista ja havainnoista esitysten jälkeen.

Vaikka kuvaankin matkaani pääasiassa ohjauksieni kautta, niin käytän työssäni myös näyttelijän näkökulmaa. Teatteri-ilmaisunohjaajan opinnoissani olen suuntautunut yhtä

lailla näyttelijäksi kuin ohjaajaksi, joten minulle on luontaista ajatella asioita molemmista näkökulmista. Tällä selkeällä erottelulla

pyrin myös rohkaisemaan muita ohjaaja-näyttelijöitä ottamaan kantaa taiteeseen ja maailmaan molemmista näkökulmista.

2 VÄKIVALTA

Mitä väkivalta on ja miksi sitä pitää pohtia?

Väkivalta käsitetään yleensä mustavalkoisena asiana, joka on automaattisesti väärin. Sen herättämät mielikuvat usein koskevat ruumiillista tai henkistä väkivaltaa. Väkivallan muotoja on kuitenkin paljon enemmän ja niihin on syytä tutustua ennen kuin voi ymmärtää, miksi väkivalta kiinnostaa eri alojen taiteilijoita. Itse aloitin tutkimukseni kohti kiinnostavaa aihetta Teemu Mäen *Näkyvä pimeys, esseitä taiteesta, filosofiasta ja politiikasta* kirjan ja siinä esitettyjen teorioiden pohjalta.

Väkivallan käsittelyssään Mäki lähtee siitä ajatuksesta, että meillä kaikilla on erilaiset käsitykset ylipäättensä siitä mitä väkivalta on ja miten siihen pitäisi suhtautua. Toisten mielestä esimerkiksi lapsen tukistaminen on väkivaltaa, toisen mielestä normaalia kasvatusta. Toinen kokee avopuolison läimäyttämisen oikeutettuna jossakin tilanteessa ja toinen nostaa siitä syytteen. Onko abortti murha vai ei? Tämä ikuinen väkivallan määrettä poliittisestikin koskettava kysymys on saanut ihmiset jopa sotajalalle useassa maassa (Mäki 2005, 17). Teemu Mäki kysyy. ”Onko väkivalta – mitä itse kukin sillä sitten tarkoittaakaan – aina huono asia? Jos on, tehtäväksi jää silloin vain paikallistaa se ja sitten pyyhkiä se pois. Jos taas väkivalta ei ole aina ja automaattisesti hyvän elämän vastaista, kiperäksi kiistaksi nousee, milloin ja mikä on hedelmällistä? Milloin väkivalta luo tai on hyvää elämää? ” (Mäki 2005, 17.)

2.1 Käsitteitä väkivallasta

Ymmärtääkseen Mäen pohdintaa, on pohdittava ensin millaista väkivaltaa on. On esimerkiksi suoraa fyysistä verenvuodatusta. Ensimmäisenä voisi ajatella, että kaikki sellainen väkivalta on paha. Mutta entä jos edessämme olisi terroristi kädessään ydinpommi ja sinulla olisi mahdollisuus ampua hänet? Etkö silloin pelastaisi miljoonien hengen? Verenvuodatus olisi näin teko kohti parempaa. Miten vetää sitten raja oikeutetun verenvuodatuksen kohdalle? Silloin jonkun mielestä on yhtä oikeutettua sotia uskonnollisista syistä pelastaakseen ihmisten taivaallinen ja hengellinen elämä vääräuskovaisilta.

Mäki kutsuu näkyvää väkivaltaa *ilmeelliseksi väkivallaksi*. Henkistä, välillistä tai rakenteellista väkivaltaa hän kutsuu *naamioituvaksi väkivallaksi* (Mäki 2005,17-18). Jokainen nykypäivänä tiedostaa, että suulliset loukkaukset, solvaamiset, alistamiset ja nöyryyttämiset ovat väkivaltaa. Mutta missä vaiheessa ihminen tunnistaa rajan huulenheiton, hetkellisen riidan tai todellisen väkivallan välillä? Jokaisen oma itsetunto, voimavarat ja elämäntilanteet vaikuttavat siihen, kuinka kestäimme ulkopuolelta tulevat suulliset hyökkäykset. Hyökkäyksen tekijä myös vaikuttaa asiaan. Läheisen sanat satuttavat enemmän. Voiko siis tuntematonta pieksää suullisesti luvallisemmin tietäen, että se sattuu vähemmän? Aina ei voi tietää harjoittavansa väkivaltaa, jos ei tunne toisen ajatusmaailmaa.

Mäki puhuu *välineellisestä väkivallankäytöstä* silloin kun sillä tavoitellaan jotain hyötyä (Mäki 2005,18). Harjoittaako siis yhteiskuntamme väistämättä väkivaltaa jotain yksilöä kohtaan jokaisen päätöksen kohdalla, koska jokainen päätös ei pysty tyydyttämään kaikkia? Suuret diktaattorit historiassa ovat väistämättä tehneet väkivaltaa. Hitler oli ahkera. Hän oppi kaikki väkivallankäyttökeinot ja onnistui näin hallitsemaan pelolla hetken laajaa ihmismassaa. Suuri väkivalta sortaa lopulta itsensä. Voiko Suomen yhteiskunta pysyä demokraattisena ja toisaalta, voisiko yhteiskunta toimia tai varsinkaan kehittyä, jos se ei joutuisi matkallaan tekemään joitakin yksilöitä kohtaan väkivaltaisia tekoja?

Itsetarkoituksellinen väkivalta on Mäen mukaan sitä että " Väkivallasta itsestään nautitaan. Itsetarkoituksellisen väkivallan syitä ovat esimerkiksi kosto, sadismi, jännityksen tai muiden kiihkeiden kokemusten kaipuu" (Mäki 2005, 18). Itse määre luo kuvan karmivasta väärästä asiasta, johon ei löydy oikeutettua selitystä. Teot joissa tavoitellaan valtaa, joudutaan tunteiden valtaan tai toimitaan ajattelemattomasti tuntuvat inhimillisimmiltä. Niille kaikille löytyy selitys. Voimme löytää itsestämme tunnistettavan piirteen. Mutta jos väkivalta on itsetarkoitus ja nautinnon keskus, sitä ei voi enää pitää millään tavalla oikeutettuna. Toki tällaista ilmenee lievissä muodoissa seksuaalisissa leikeissä. Sadomasokismissa ihmiset luvallisesti tuottavat toisilleen fyysistä sekä henkistä väkivaltaa ja nauttivat siinä. Kyse on kuitenkin leikistä, joka loppuu heti toisen haluttaessa.

Monet elokuvat kertovat ihmisen sairaalloisista haluista tuottaa väkivaltaa. Esim. *Hostel* (Hostel USA. 2006). Elokuvassa joukko ihmisiä kaappaa rikkaita turisteja ja kiduttaa heitä kuolemaan saakka. Elokuva oli karmivimpia mitä olen koskaan nähnyt. Se oli jär-

kyttävä kuvaus täydellisimmästä pelostani. Joutua tällaisen ihmisen käsiin. Ihmisen, joka ei ole aggressiivinen, ei kostonhaluinen tai juoppo puukon kanssa kadulla. Kyseessä on ihmisen irvikuva nauramassa sekä nauttimassa kivun tuottamisesta ja toisen pelosta. Ei. Itsetarkoitukselliselle väkivallalle ei ole hyväksyttävää perustetta. Tällainen väkivalta on kamalinta. Jokaisen muun väkivallan muodon pystyy edes ymmärtämään, vaikkei niitä hyväksyisikään

Täytyy muistaa, että kaikki tuhoaminen ei välttämättä ole väkivaltaa. Ihminen voi tuppakoida, lihottaa itsensä ja päättää olla kuntoilematta koko elämänsä ja silti emme ajattele toimintaa väkivaltaisena. Henkilö tuhoaa kumminkin itseään niin ruumiillisesti kuin henkisesti. Käytämme mieluummin termiä itsetuhoisuus tällaisista asioista (Mäki 2005,19). Toisaalta kun ihminen esimerkiksi viiltelee itseään tai tappaa itsensä, ajatlemme tekoa konkreettisemmin väkivallan muotona.

Myöskään kaikki tahdonvastainen toiminta ei toki ole väkivaltaa. Yhteiskunta on määrännyt meidät mm. peruskoulun suorittamiseen, armeijan käymiseen, verojen maksamiseen ja lakien noudattamiseen vaikkemme sitä tahtoisikaan. Toki jotkut ihmiset yrittävät kiertää näitäkin toimintoja. Kiertäessään näitä lakeja nämä ihmiset varmasti kokevat säädökset yhteiskunnan tuottamaksi väkivallaksi itseään kohtaan. Periaatteessa tällainen ei ole väkivaltaa. Yhteiskunnan pakot aiheuttavat demokraattisesti yhteishyvää valtiolle. Asiat kyllä loukkaavat ihmisen ruumiillista ja henkistä vapautta, mutta ne eivät esimerkiksi aiheuta ruumiillisia vammoja, henkisiä traumoja tai elämän loppumista. Ainakaan yleensä (Mäki 2005,19).

Mitkä asiat ovat sitten konkreettisesti ruumiillista väkivaltaa, josta on vaikea olla eri mieltä? Teemu Mäki on listannut sellaisiksi sodan, raiskauksen, kidutuksen, tapon, lyömisestä, potkimisen ja orjatyöhön pakottamisen (Mäki 2005,20). Nämä ovat selkeitä ruumiillisen väkivallan muotoja. Onko olemassa ruumiillista väkivaltaa joka on hyvää? Mäki kirjoittaa esseessään, että kun rankaisemme rikollisia ruumiillisesti tai henkisesti, on se mielestämme yhteishyvää (Mäki 2005,22). Periaatteessa syyllistymme samaan mistä henkilö on tuomittu. Perustelemme tekomme sillä, että kun rikollisen elämä on huonompaa, niin meidän elämä on parempaa ja näin hän sovittaa syntinsä. Me siis hyväksymme laillisen koston, mutta muuten kostonhalu on epäkunnioitettava piirre. Itse en kannata kuolemantuomiota tai kidutusta. Minulle riittää, että rikolliset ovat poissa kaduilta. Olisinko eri mieltä, jos esimerkiksi kyseessä olisi perheeni murhaaja? Lapseni raiskaaja? Olisin varmasti.

Konkreettisesti henkistä väkivaltaa Mäen mielestä on jatkuva nöyryyttäminen, pilkka, halveksiminen, nimittelemine, nolaaminen, pakottaminen, estäminen, valehtelu toisesta ja vähätteleminen (Mäki 2005.23–25). Jos henkilö tietoisesti haluaa satuttaa toista ja toiminta on toistuvaa, on mielestäni kyse väkivallasta. Tulokset voivat olla yhtä pahoja kuin ruumiillisessa väkivallassa. Usein syntyy myös lopulta ruumiillisia vammoja esimerkiksi uhrin viiltelyn kautta tai pahimmassa tapauksessa vammat johtavat itsemurhaan. Lainsäädäntö Suomessa ehkä haluaisi pystyä rankaisemaan henkisestä väkivallasta ruumiillisen tavoin, mutta ei ole pystynyt siihen vielä. On ymmärrettävää, että ilman todistajia on vaikea tuomioita langettaa.

Miten sitten mitata mikä väkivalta on haitallisinta? Mäki kysyy: " Onko kriteereitä paras kunkin väkivaltalajin aiheuttama kärsimyksen määrä, väkivaltaisuuden tahallisuus, väkivallantekijän saaman hyödyn tai nautinnon määrä vai jokin muu kriteeri? Eräs usein käytetty kriteeri on oikeudenmukaisuus. Mitä epäoikeudenmukaisempaa väkivalta on, sitä tuomittavampana sitä usein pidämme." (Mäki. 2005, 38.)

Mitä oikeudenmukaisuus sitten lopulta on? Sitäkö, että olemme kaikki yhtä arvokkaita ja meitä tulee kohdella tasavertaisina? Ihmisellä on oikeus samoihin perusarvoihin kuten kotiin, koulutukseen ja terveydenhuoltoon. Perusarvot ovat samoja, mutta mitta-kaavat niissä vaihtelevat suuresti. Kellä on oikeus tietynlaiseen kotiin ja kuka saa vapautuksen armeijasta. Miten oikeudenmukaisuudella mitataan rikoksen väkivaltaisuutta? Mitä enemmän uhri oli uhri? Edelleen minusta tuntuu, että jos tekijä on esimerkiksi puoliso, on teko hyväksyttävämpää. Itse näkisin sen niin, että väkivalta läheisen tekemänä olisi vielä kamalampaa. On kuitenkin hyvä, että näin vaikeassa kysymyksessä on pystytty edes jotenkin määrittämään väkivallan määrä.

2.2 Väkivalta suomalaisessa yhteiskunnassa

Mielenkiintoista on, että Suomessa lasten ruumiillinen kuritus kiellettiin lailla vasta 1983 ja vasta vuonna 1994 raiskaus avioliitossa kiellettiin (Mäki 2005,21). Vieläkin suurimmassa osassa maailman maita nämä ovat sallittuja tekoja. Mielestäni Suomessa ruumiillisen väkivallan kohteeksi joutuu helpommin kotona kuin kadulla. Perheväkivalta on valitettavan kasvava ilmiö. Rikos tehdään yleensä humalassa. Olemme läntisen Euroopan väkivaltaisim maa, vaikka meillä lapset voivat turvallisesti kävellä yksinkin koulu-

matkansa. Meillä ei ole myöskään yleisesti tiedossa olevia kortteleita joita pitäisi välttää, kuten muissa Euroopan maissa (Mäki 2005,21).

Suomea kutsutaan turvalliseksi maaksi. Korruptio ja väkivaltaiset omaisuusrikokset ovat vähäisiä, verrattuna vaikka jo naapurimaahamme Venäjään. Meillä on se pyhä koti, jossa yleensä miehen nyrkki heiluu ja nainen häpeää. " Naiset joutuvat perheväkivallankohteeksi paljon useammin kuin miehet. Perheväkivaltaa kohdanneiden naisten osuus on kuitenkin ollut laskussa vuodesta 1980." (Sirén, Kivinuora, Kääriäinen, Aaltonen 2007 11.)

Suomalainen häpeää, jos joutuu väkivallan uhriksi. Tajusin juuri, että jos joutuisin katutappeluun, häpeäisin (en osaisi puolustautua). Jos joku puukottaisi minua, häpeäisin (kaikki tuijottaisivat). Jos minut raiskattaisiin, häpeäisin (kaikki ajattelisivat tapahtumaa minun kautta ja säälisivät minua) tai jos mieheni löisi minua, häpeäisin (muut säälisivät minua). Joku tässä yhteiskunnassa on opettanut meidät häpeämään. Miehet edelleen häpeävät itkeä julkisesti, kuten myös monet naiset. Häpeämme hetkiä jolloin joudumme heikoille. Suomalainen sisu ei anna periksi. Onneksi mielestäni suomalaiset ovat viime vuosina ilmoittaneet poliisille enemmän niin perheväkivalta kuin esimerkiksi raiskausilmoituksiakin. "Vuoden 2006 tutkimuksen mukaan erityisesti naiset ovat aktivoituneet rikosilmoitusten tekijöinä" (Sirén ym. 2007 29). Hienovarainen mainostaminen mediassa heidän puolestaan on varmasti auttanut asiaa, mutta toivoisin median uskaltavan nykypäivänä tarttua asiaan vieläkin napakammin.

Kun katsoo väkivallan tilastoja Suomesta, huomaa että väkivallan pelko Suomessa ei ole turhaa. "Vuonna 2006 vajaa kymmenesosa suomalaisista joutui väkivallan tai uhkailun kohteeksi...Vuosien 1988–2003 aikana voidaan havaita jatkuvaa, joskin lievää nousua väkivallan uhriksi joutuneiden keskuudessa." (Sirén ym. 2007 1.) Helpottavaa toki on, että tilastoista voi havaita väkivallan muodoista uhkailemisen olevan suurinta. Ruumiillisen väkivallan kokeminen on tilastoissa jäänyt vähän päälle prosentin (Sirén ym. 2007,5). Kuitenkin jos väkivallan uhka on jo selvässä nousussa, voidaan mielestäni todeta, että konkreettisen väkivallan uhriksi joutuminen on myös tulossa perässä. Näin ollen ei ole yhtään epäoikeutettua olla huolissaan yhteiskunnan tulevaisuudesta väkivallan suhteen ja sitä suuremmalla syyllä teatterin on tartuttava yhteiskunnassa vallitseviin ja tuleviin uhkakuviin. Ennen vuotta 2007 ei koulussa tarvinnut pelätä joutuvansa ammutuksi. Nyt sekään kuva ei ole enää epärealistinen.

Meistä jokainen on murhaaja.

Jos ymmärrämme väkivallan monimuotoisuuden, ymmärrämme, että jokainen meistä on murhaaja. "Kun tiedämme, että kulutustottumuksemme aiheuttavat nälkää ja orjuutta maailman toisella puolella, emmekö enää lainkaan hätkähdä, jos näemme kadulla puukotuksen tai kuulemme läpi keittiön seinän, että naapurissa mies hakkaa vaimoaan. Näin ei käy, jos tunnustamme olevamme rakenteellista väkivaltaa tekeviä murhaajia, säilytämme silti kykymme kavahtaa välitöntä väkivaltaa, sillä välittömän ruumiillisen väkivallan tunnistamme intuitiivisesti myös itseämme uhkaaviksi, jos se tapahtuu lähellämme." (Mäki 2005, 43.)

Entä jos ajatellaan asiaa konkreettisemmin. Voisiko jokainen meistä olla oikeasti murhaaja sen sanan tunnetummassa merkityksessä? Voisiko jokainen meistä tappaa ihmisen? Voi. Tällä ajatuksella lähdin ohjaamaan ensimmäistä ohjaustani *Tulikasvoja*, jonka ohjausprosessia kuvaan myöhemmässä vaiheessa opinnäytetyötäni. Listasin tilanteita joissa luulen, että kykenisin murhaan, jotta ymmärtäisin paremmin, missä omat rajani menevät näin vaikean asian äärellä.

- Jos tapettavalla henkilöllä olisi kädessään ydinpommi ja hänet tappamalla pelastaisin miljoonia (tai muu asia, jossa pelastaisin teolla suuren joukon).
- Jos henkilö varmasti tappaisi minut, jos en tappaisi häntä (itsepuolustus).
- Jos henkilö varmasti tappaisi läheisimpäni, jos en tappaisi ensin. (puoliso, perhe).
- Jos henkilö olisi tappanut läheisimpäni (puoliso perhe). Uskon, että vähintäänkin haluaisin tappaa hänet. Kostonhalu olisi suuri. Jos näkisin hänen tekonsa, voisin tehdä sen tunteiden vallassa. Jos en näkisi, niin saattaisin keritä järkeilemään itseni olemaan tekemättä sitä vankilan pelossa.
- Näkisin henkilön raiskaavan lasta.

Ymmärtämällä, että ääritapauksissa kuka tahansa on valmis ainakin yrittämään murhaa, voimme hyödyntää havaintoa teatterin parissa. Kuka tahansa roolihenkilö voi olla murhaaja. Mikä tahansa teos voi käsitellä väkivaltaa, sekä ymmärrämme myös väkivallan eri muotoja joista puhuin aiemmin luvussa *käsitteltä väkivallasta*. Eri muodot ovat tärkeitä ymmärtää esityksen toteutumistavan lisäksi, myös katsojien takia. Mitä voimme opettaa väkivallasta?

2.3 Väki­valta teatterissa

Pablo Picasso sanoi että ”Luovuus on ennen kaikkea tuhoamista” (Bogart 2004,64).

Taiteilijalle väki­valtaa ovat kaikki päätökset ja teot. Sen jälkeen tekemäänsä voi vain enää korjailla. Taiteilija joutuu luodessaan jotain uutta, tuhoamaan matkallaan monia rakkaitakin osia. Itse taiteen tekeminen on siis jo tuhoamista, joten kuinka vaikeata on kuvata tuhoamista ja väki­valtaa taiteen keinoin.

Taide on kautta aikojen käsitellyt väki­vallan teemaa. Maalaustaide on kuvannut suurelta osin luonnon raakuutta ja sotien tuhoa. Elokuvat kuvaavat väki­valtaa liukuhihnatuotannolla kauhukuviin saakka. Musiikissa sävelletään väki­vallan uhreille synkkiä ylistyksiä, mutta esittävän taiteen väki­vallan käyttö näyttysi herättävän eniten kohua. Emme ole niin tottuneita vielä näkemään asioita livenä, vaikka esittävässä taiteessa väki­vallan näytössä harvemmin mennään lähellekään esimerkiksi elokuvan tapaa tai näytettäisiin väki­valtaa viihteenä.

Teatteriesitykset kuvaavat kyllä monia eri väki­vallan muotoja joita luettelinkin aikaisemmin *käsitteitä väki­vallasta* luvussa. Usein näytelmät pureutuvat yhteiskunnan ja ihmissuhteiden aiheuttamiin väki­vallanmuotoihin, mutta ongelma väki­vallan kuvaamisessa ei ole näytelmäteksteissä vaan toteutustavoissa. Näytelmätekstit antavat hyvinkin voimakkaita impulsseja väki­vallan kuvaamiseen, mutta toteutustavat ovat vaikeita.

Suurin kysymys minulle väki­vallan käytöstä teatterin välineenä on se, kuinka käyttää väki­valtaa teatterin keinona niin, ettei siitä tulisi aitoa väki­valtaa. Miten tehdä aito väki­vallan illuusio, ettei se jäisi vain runolliseksi mielikuvaksi. Pahimmillaan huono illuusio ei saa aikaan edes mielikuvaa väki­vallasta? Jukka-Pekka Hotinen kirjoittaa:

Jos väki­valta on pääasia, ja ellei haluta käsitellä sitä poissaolon kautta, väki­vallan tuntu on välttämätöntä. Saattaa olla, että teatteri ei silloin voi tyytyä hygieenisiin, poeettisiin metaforiin, eikä toisaalta jäljittelyyn. Todelista väki­valtaa ei voi teatterissa ilmaista muuten kuin järjestämällä todellista eikä näyteltyä väki­valtaa. On kuitenkin epävarmaa, mitä siitä tulisi. On syytä pelätä, että aidosta turpaan mättämisestä tulisi juuri niin suttuista kuin se muutenkin on. On syytä pelätä, että se pienenis näytämöllä samalla tavoin kuin aito syöminen tai aito seksi. Teatterin lakeihin on pitkään kuulunut uskomus, että kaikki aito latistuu näytämöllä, ja että näytämä sen vuoksi aina edellyttää tyyli­littelyä, korostamista. (Hotinen 2003.)

En halua käyttää aitoa väkivaltaa lavalla. En halua satuttaa työryhmää tai yleisöä. En myöskään halua että ainut keino väkivallan esittämiseen on ylenpalttinen tyylyttely, joka tekee itse väkivallasta taiteenmuodon ja jättää sen merkityksellisen sanoman taka-alalle. Olen kiinnostunut aitoudesta, mutta aidon väkivallan esittäminen on haastavaa. Se on samalla haluttua ja samalla kiellettyä. Omia tarkoituksiperiään on ainakin tutkittava tarkasti lähtiessään tämän aiheen pariin. Omat tarkoituksiperäni ovat lähteneet siitä, kuinka olen huomannut väkivallan pelon kasvamisen Suomessa, kuten aikaisemmin *väkivalta suomalaisessa yhteiskunnassa* luvussa tilannetta havainnollistin.

En ole ainoa, joka ongelmaa on pohtinut. Hotinen kirjoittaa:

Teatteri on karttanut todellisen väkivallan ja todellisen seksin ratkaisuyrityksiä lähinnä joko häveliäisyyden eli kohun välttämisen vuoksi tai sen vuoksi, että on pelätty huomion kiinnittyvän pääasioista sivuasioihin... Teatteriväkivaltaa pitäisi tyylytellä, mutta eri tavoin kuin tähän asti, ja johonkin muuhun kuin elokuvan suuntaan, jonka tyylytelty väkivalta on, kuten tuli todeksi, hyvin epätodellista. Sen pitäisi olla oikeata mättöä, mutta sillä tavoin korostettua, ettei se jäisi suttuiseksi ja pienemmäksi kuin todellinen väkivalta. Millaiselta se näyttäisi? En tiedä, ainakaan vielä. (Hotinen. 2003.)

Olen oppinut, että se mitä väkivallan käyttö teatterissa vaatii, on vastuuta. Se vaatii järkeä. Se vaatii oikeita syitä. Väkivallan näyttämistä vain väkivallan takia ei kannata tehdä. Olen huomannut, että väkivallalla on nyt tarvetta tulla teatterin lavalle uusilla keinoilla. Olemme myös suomalaisina tietoisempia maailman väkivaltaisuudesta ja myös avoimempia uusille taiteenmuodoille. Minäkään, kuten Hotinen, en ole vielä valmis sanomaan kuinka sen teemme. Sen mitä tiedän, on se, että aihe on kaksiteräinen miekka ja sitä on kannettava kunnioitten.

Kuvaan alla viisi erilaista taiteellista teosta tai tekoa, jotka ovat kuvanneet väkivaltaa erilaisilla keinoilla. Toiset ovat onnistuneet kuvauksessaan mielestäni hyvin ja toiset epäonnistuneet kannanotossaan ja aiheuttaneet kuvauksellaan jopa oikeaa väkivaltaa sen katsojaa kohtaan.

Viime aikoina mm. Kristian Smedsin (Väinö Linna / Kristian Smeds) *Tuntematon sotilas* Suomen Kansallisteatterissa kuohutti monia, vaikka väkivallan käyttö osana näytelmää oli suhteellisen pientä verrattuna siihen että kyseessä on sodan kuvaus (Ensi-ilta 28.11.2007 Kansallisteatteri). Varsinkin loppukohtaus, jossa ammutaan mm. Presidentti Tarja Halonen ja koko kansan rakastama Ransu-koira sai monet sotajalalle.

Smeds kommentoi arvostelijoille hienosti Helsingin Sanomien haastattelussa. ”Suositte-
len Teille ja mediassa mielipiteitään esitystä näkemättä esitelleelle ulkoministeri Ilkka
Kanervalle taidekäsitystenne pikaista päivittämistä. Minä en henkilökohtaisella tasolla
saarnaa väkivallan tai rasmin puolesta. Näytelmiäni henkilöt tekevät sitä(kin), näyt-
tämällä. Miksikö? Katso ihminen todellisuutta! Missä Suomi menee? Väitteenne, että
näytelmiäni henkilöillä ei ole vastavoimaa teoksissani, on väärä. Se vastavoima jota Te
peräänkuulutatte olemme me itse, Suomen kansalaiset eli teatteriesityksen yleisö.”
(Smeds 2007 HS.) Esitys ei häpäissyt tai satuttanut ketään. Se pisti ajattelemaan. Se
toi rohkeasti sodan pelkokuvat nykypäivään ja ymmärrettävimmiksi katsojalle. Varsin-
kin minun sukupolvelle, joka ei ole sotaa konkreettisesti kokenut. Esitys käytti tuoreita
keinoja väkivallan kuvaamisessa.

Suurta kohua Suomessa on aiheuttanut myös mm. Teemu Mäen kissantappo taiteen
vuoksi vuonna 1988. Mäki perustelee tappaneensa videolla kissan mm siksi, että ennen
kissantappoa hän kuvasi sotaa, pakkotyötä ja muita väkivallan epäsuoria muotoja ja
toivoi, että ihminen järkyttyessään kissantaposta, huomaisi ohittaneensa edellä näyte-
tyt väkivallan muodot. (Mäki 2004.) Teos oli mielestäni oikeasti raaka ja yliampuva. Se
ei enää ollut illuusiota väkivallasta, vaan todellista väkivaltaa. Taide pakotti meitä kat-
somaan kun eläintä satutetaan tietoisesti. Se oli tapa, jollaiseen en halua pyrkiä. Taide
ei tarvitse osakseen uhrilahjoja.

Sen sijaan esimerkiksi yleisöä järkyttänyt Ars 95 näyttelyssä ollut taideteos (Ateneum
Helsinki 1995) jossa vispaantui tehosekoittimessa verta ja spermaa, oli ymmärrettävä.
Teoksen idea oli kuvata ihmisen ruumiillisuuden ilmentäminen, mutta osa koki teoksen
väkivaltaisena. Syynä tähän voi olla se, että veri herättää meissä vääjäämättä väkival-
lan mielikuvan. Teos herätti mielestäni osuvasti keskustelua siitä, mikä on taidetta ja
onko vääränlaista taidetta. Ovatko ihmisen eritteet luonnollisia vai epäluonnollisia. Voi-
ko veri teoksessa olla aitoa? ”Väkivaltaa” kuvattiin rohkeasti ja näkyvästi sekä häpeile-
mättä.

Tammikuussa 1987 kohauttanut näyttelijäopiskelijoiden ryhmä *Jumalan teatteri* järkytti
ihmisiä heittämällä yleisön päälle ulostetta, virtsaa ja kananmunia Oulun kaupunginte-
atterissa. Heidän tavoitteensa oli kritisoida laitosteattereita. Mielestäni yleisön ei tarvit-
se kokea väkivaltaa taiteen vuoksi. Tällainen radikaali teko on varsin kanta-aottava,
mutta olisiko teon voinut toteuttaa vahingoittamatta yleisöä. Jos välttämättä on oltava

niin radikaali, pitäisi pystyä löytämään viattomia vahingoittamaton julistuksen muoto. Tässä rikottiin rajoja, joiden rikkomista en kannata.

Teatteriesityksistä erityisesti mieleeni on painunut kohta Reko Lundánin ohjauksesta omasta tekstistään *Tarpeettomia ihmisiä* (Ensi-ilta 8.10.2003 KOM-teatteri). Kohtauksessa roolihenkilö Kari purkaa työttömyyden, riittämättömyyden ja ahdistuksen tunteensa ruumiillisena väkivaltana puolisoaan Tuulaa kohtaan. Teko oli toteutettu niin, että Kari hakkasi Tuulan päätä roskiksen oveen. Illuusio oikeasta väkivallasta oli toteutettu upeasti äänitehosteiden ja lavastesuunnittelun ansioita. Epäilin oikeasti useamman hetken, että katson oikeaa väkivaltaa, vaikka tiesin katsovani täydellistä illuusiota. Itkin ensimmäistä kertaa teatterissa. Pystyin tuntemaan niin vahvasti perheväkivallan herättämän kauhun sisälläni. Esitys purki myös väkivallan jännitteensä ja perusteli sen minulle katsojana. Minä katsojana pysähdyin miettimään elämää turvallisissa käsissä. Lundán pääsi jonkun äärimmäisen oleellisen äärelle.

Hetki sitten elokuvan puolella huomioni vei Quentin Tarantinon elokuva *Kunniattomat paskiaiset* (Inglourious Basterds, USA 2009). Elokuvasa seurataan erilaisia juutalaisten tappajia ja erilaisia "natsitappajia". Väkivaltaa on paljon, mutta se on kuvattu äärimmäisen nerokkaasti. Väkivallan kuvaus on raakaa ja jopa yksityiskohtaista, mutta se on pystytty kuvaamaan niin, että siitä välittyy aidosti inho väkivaltaa kohtaan ja esimerkiksi huvittuneisuus sotien turhuudesta. Elokuva on yksi parhaista näkemistäni koskaan.

2.3.1 Huomiot ohjaajana

Ohjaajana olen selkeästi sillä linjalla että teatterintekijänä minun on myös uskallettava nostaa arkoja ja kipeitä aiheita lavalle. Olen oppinut toisaalta myös sen, että asioita ei pysty nostamaan esille ilman pätevää syytä. Ohjaajana olen vastuussa niin työryhmästäni kuin myös katsojista. Väittäessäni esityksellä jotain, on minulla oltava myös itseäni varten tarkat perustelut siitä miksi olen tehnyt tämän esityksen ja mitä haluan sillä saavuttaa. Pelkän radikaalisuuden tai shokkireaktion aikaan saaminen ei kiinnosta minua ilman pätevää syytä. En hyötyisi mitään siitä, jos joutuisin pakottamaan näyttelijöitä johonkin epämiellyttävään vain taiteen nimissä tai antaisin yleisölle järkyttävän kokemuksen ilman puhdistavaa tunnetta. Tunteen aikaan saamiseksi selkeä syy ja seuraus ajattelu auttaa usein saavuttamaan halutun tuloksen.

Ohjaajana en ole kiinnostunut kuvaamaan ruumiillista väkivaltaa. Mielestäni kiinnostavampaa on kuvata aikaa ennen tai jälkeen itse konkreettisen teon. Olen kiinnostunut kuvaamaan syitä jotka saavat ihmiset ajautumaan väkivaltaisiin tekoihin tai kuvaamaan sellaisen ihmisen inhimillistä ”hyvää” puolta. En halua ohjaajana ajatella tai kokea maailmaa mustavalkoisena, mutta en myös halua sulkea nykyisen maailman realistista totuutta väkivallasta. Se on osa meitä jokaista ja sitä on uskallettava myös näyttää. Haluan uskoa, että pystyn vaikuttamaan teatterin avulla. En halua pelotella tai satuttaa. Haluan vain varoittaa.

Toki en voi kieltää ettei minua kiinnostaisi tuottaa jännitystä, mutta en voi liikaa korostaa sitä, että jännityksen tuottamisella on oltava syy ja sen on tapahduttava turvallisissa olosuhteissa. Ei ole väärin saada yleisö jännittämään tai jopa pelkäämään päähenkilön puolesta. Meidän on vain osattava antaa yleisölle siitä vastineeksi myös vastauksia ja helpotuksen hetkiä. Kuten hyvän jännityselokuvankin, on teatterin pystyttävä pitämään ihminen jännitteessä, mutta sen on myös osattava laukaista jännite.

Ohjaajana olen myös kiinnostunut kuvaamaan yhteiskunnan rakenteellista väkivaltaa, josta puhuin alun *käsitteitä väkivallasta* luvussa. On puhdistavaa huomata haluavansa ohjata myös poliittista teatteria vaikka voisi ajatella, että taide on aina poliittista. ”Taide on viimekädessä aina subjektiivinen kokemus. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisen taiteeteoksen joku aina lukee poliittisena teoksena jo sisällöltään, vaikkei tekijä sitä olisikaan tarkoittanut.” (Hangaslahti 2007, 24.) Jos taide on aina poliittista tai ainakin sen voi aina joku lukea kannanottona yhteiskuntaan, on silti mielestäni tärkeää tiedostaa milloin ottaa kantaa yhteiskunnan ja milloin yksilön toimintaan. Tietysti yhteiskunta muodostuu yksilöistä, mutta näiden kahden näkökulmilla on eroja.

En halua ohjaajana myöskään jättää huomioimatta, että jokainen näytelmä käsittelee mielestäni väkivaltaa jostakin näkökulmasta. Väkivallan eri muodot on ymmärrettävä. Näytelmät pursuavat niin klassikoissa kuin nykyteksteissäkin näitä eri muotoja. Esi-merkkinä neljä näytelmää taulukossa, joka havainnollistaa hyvin opinnäytteeni alkupuolella *käsitteitä väkivallasta* luvun selvityksiäni väkivallan eri muodoista.

Taulukko 1. Väkivaltaisista näytelmiä eri aikakausilta

Näytelmä	Kuin ensimmäistä päivää	Tarpeettomia ihmisiä	Huomenna hän tulee	Hamlet
Vuosi	2008	2004	1948	1600
Tekijä	Anna Krogerus	Reko Lundán	Samuel Becket	William Shakespeare
Yleiskuva	Tarina perushoitajan työuupumuksesta ja työpaikkakiusaamisesta	Tarina työttömyyden aiheuttamasta ahdistuksesta	Tarina ihmisistä odottamassa jotain saapumatonta	Tarina pojan kostomatkasta isänsä murhan vuoksi
Väkivalta	Yhteiskunta: Byrokratia, työolot ja palkkaus Yksilö: henkinen väkivalta	Yhteiskunta: välillinen tekijä Luo paineita työllistymisestä, mutta ei pysty tarjoamaan työtä. Yksilö: Purkaa ahdistuksen ruumiillisena väkivalta perheensä.	Oma mieli: Luo saavuttamattomia odotuksia. Voi ajaa ihmisen jopa haluamaan itsemurhaa ja kohdistamaan näin väkivaltaa itseään kohtaan	Suuret tunteen voivat aiheuttaa väkivallan janon kenessä tahansa

Lista olisi loputon ja se koskisi melkeinpä jokaista kirjoitettua näytelmää.

Mielestäni jo se, että ymmärtää väkivallan eri muotoja, on syy tehdä siitä taidetta. Vielä jopa tärkeämpi syy tehdä väkivallasta teos, on saada ihmiset ymmärtämään miksi joku on kykeneväinen siihen. Meidän ei tarvitse hyväksyä tekoa, mutta voimme joltain osalta ymmärtää sen ja näin ollen ehkä pystymme välttymään itse siltä. Myös väite siitä, että jokainen meistä voisi olla murhaaja, josta puhuin luvussa *Väkivalta suomalaisessa yhteiskunnassa*, on erittäin tärkeä syy tehdä aiheesta esitys. Jos ihminen näkee jonkun esityksen avulla, että hänkin pystyisi tuossa tilanteessa toimimaan samalla tavalla, niin ehkä emme tuomitse kaikkea väkivaltaa vain pahana.

2.3.2 Huomiot näyttelijänä

Tässä opinnäytteessäni kuvaan monia asioita myös näyttelijän näkökulmasta, koska en voi ajatella itseäni pelkästään ohjaajana. Olen tehnyt teatteria jo lapsesta saakka ja suurin osa töistäni on ollut näyttelijäntyötä. Tulevaisuudessa haluan sekä ohjata, että näyttellä, joten minulle on luontaista ajatella maailmaa molempien roolien näkökulmasta. Tätä tapahtuu väistämättä jo molemmissa työtilanteissakin. On jopa väkivaltaista itseään kohtaan yrittää unohtaa kokonaista toista puolikasta itsestään.

Olen usein pohtinut näyttelijänä omia rajojani. Mitä olisin valmis tekemään ja mitä en. Onko asioita joita voisin tehdä taiteen nimissä, mutta en arkielämässä. Vielä 80-luvulla oli rohkeutta olla alasti. Sillä haluttiin shokeerata (Tola 2007, 129). Nykyään rohkeus ei ole enää alastomuudesta kiinni, mutta edelleen näyttelijät saattavat suostua kyseenalaisiin tehtäviin.

Itsellä ajatus lähtee vahvasti jo edellisessä *huomiot ohjaajana* luvussa puhutuista perusteluista. Jos ohjaajalla on selkeä näkemys ja syy, olisin ainakin valmiimpi menemään kohti omia rajojani. En pystyisi tekemään mitään mikä tuntuisi minusta väärältä, epäoikeudenmukaiselta tai pelkästään shokeeraavalta. Listasin alle yleisimpiä vaativia tai outoja asioita, mitä näyttelijältä voidaan vaatia ja omaa suhdettani niiden tekemiseen:

Alastomuus: Monilla näyttelijöillä menee raja tässä. Itse voisin olla alasti, jos kyseessä ei olisi pornografinen teos. Alastomuuteni ei olisi vain shokeeraamisen muoto. Minua tai yleisöä ei nöyryytettäisi alastomuudella. Alastomuus olisi välttämätöntä tarinan kertomisen kannalta ja perusteltua.

Itsensä satuttaminen: Pahimmillaan näyttelijät ovat valmiita tekemään uhkarohkeita ja liian vaativia temppuja, joissa loukkaantumisen vaara on silminnähtävä. En suostuisi tähän taiteen nimissä. Työn on oltava turvallista. Illuusio täytyy pystyä luomaan ilman, että näyttelijä on oikeasti vaarassa. Kaikki asennot ja tilanteet jotka ovat taas epämuokavia, mutta eivät vaarallisia, hyväksyn.

Ulosteet: Ihmiskehon ulosteet realistisina eivät kuulu mielestäni lavalle. Illusion luominen on oltava mahdollista tässäkin tarvittaessa rekvisiitan avulla.

Väkivallan tuottaminen ihmiselle / eläimelle: En ole valmis taiteen nimissä tuottamaan oikeaa väkivaltaa ketään näyttelijää, katsojaa tai eläintä kohtaan. Julistukset on pystytävä tekemään ilman, että itse on väkivallan tekijä.

Väkivaltainen työilmapiiri: En pystyisi hyväksymään työryhmäni sisällä keneenkään kohdistuvaa ruumiillista tai henkistä väkivaltaa puuttumatta siihen. Kenenkään ihmisen ei kuuluisi kestää tai hyväksyä sellaista missään työpaikassa.

Näyttelijäntyö on usein painimista itsetunnon, häpeän ja riittämättömyyden kanssa. Jotkut sanovat, että koko näyttelijäntyö on väkivaltaista. Haavoittavaa ja raastavaa toimintaa itseään kohtaan. Pamela Tola kirjoittaa kirjassaan *Miksi näyttelen?* osuvasti. "Itsetunto, siitä lähtee kaikki. Näyttelijällä pitää olla sen verran itsetuntoa, että uskaltaa seisoa itsensä ja tekemisiensä takana. Pitää uskaltaa tarjota, näyttää, että tällaista minä olin ajatellut ja olla valmis tarjoamaan jotain muuta jos se ei kelpaakaan." (Tola 2007 9.) Tola on täysin oikeassa, mutta kolikon kääntöpuoli on juuri se kiinnostava. Näyttelijä saa tarjota ajatuksiaan ja olla rohkea ja seistä ihmisten edessä ajatuksiensa kanssa. Näyttelijä saa kertoa sen tarinan ihmisille, jonka heidän on juuri tässä ajassa tarkoitus kuulla. Pelko siitä, että on epäkiinnostava ja huono, saa näyttelijän kuitenkin lopulta avaamaan itsestään jotain itsellekin unohtumattoman hyvää. Omia rajojaan kohti pyrkiminen kiinnostaa, vaikka rajat näyttelijänä muuttuvatkin oman elämäkokemuksen ja tietämyksen myötä.

3 OMA AIHE

Aihe on minulle asia, teema tai ilmiö, joka kiinnostaa. Aihe on minulle se minkä ympärille kaikki kerääntyy. Aiheen voisi sanoa olevan myös "Tekemisen ensimmäinen impulssi, lähtökohta, veruke. Aihe on tavallaan ensimmäinen rajausta tai valinta, aihe ikään kuin edeltää varsinaista sisältöä." (Hotinen, 2007.) Maailmaa on täynnä aiheita ja jokaisesta aiheesta on jo tehty jotakin, joten miten joku aihe voi olla jonkun oma?

Omalla aiheella tarkoitan, että juuri kyseinen aihe on pysäyttänyt minut. Se on saanut minut tutkimaan sitä tarkemmin. Aihe on minulle erityisen tärkeä, ajankohtainen tai jopa kipupisteeni. "Oma aihe tarkoittaa tekijän näkökulmaa, sen kautta teos on tekijän takaama" (Hotinen 2007). Hotisen määritelmä sai minut ymmärtämään oman aiheen käsitettä laajemmin. Kun sanon jonkun asian olevan minulle oma aihe, on minulla oltava siihen oma näkökulma, jonka avulla allekirjoitan aiheen omakseni. Väkivalta ei ole

minun oma aiheeni. Voisi ennemmin sanoa että kun väitän esimerkiksi, että jokainen meistä voisi olla murhaaja, on tästä muodostumassa oma aiheeni. Tai jos kerron olevani kiinnostunut ilmiöstä, mikä tapahtuu ihmisille juuri ennen väkivaltaista tekoa, on se minun aiheeni. En siis voi väittää koko suuren käsitteen ”väkivalta” olevan juuri se oma aiheeni. Oma aihe vaatii paneutumista pienempiin yksiköihin.

Alussa ei ole helppo sanallistaa, mikä oma aihe on tai miksi juuri kyseinen aihe kiinnostaa. Ehkä aiheen perimmäistä olemusta onkin hyvä joutua etsimään hiukan pidempään. ”Alussa on joko tekemisen halu, joka etsii aihetta kanavakseen, tai alussa on aihe, joka synnyttää tekemisen halun” (Hotinen, 2007.) Synnytti tekemisen halu tai aihe kimmokkeen lähteä tekemään taidetta, on mielestäni tärkeintä, että kimmoke on. Kimmokkeen löydyttyä ihminen on väistämättä menossa kohti omaa aihettaan.

Asiaa voisi verrata rakkauteen. Ihminen voi sanoa, että rakkaus on hänelle tärkeää (aihe). Ihminen voi etsiä rakkautta tietoisesti (tekemisen halu) tai rakkaus törmää häneen, vaikka hän ei olisi sellaista ollut etsimässä ja tällöin ihminen haluaa tämän rakkauden omakseen (aihe, joka synnyttää tekemisen halun). Rakkaudesta tulee lopulta kohde. Toinen ihminen, joka on täynnä syitä joiden vuoksi häntä rakastaa. (oma aihe) Oma aihe on tärkeä, arka, varjeltava ja herkkä (rakastama henkilö) eikä vain yleisesti kiinnostava ilmiö (rakkaus ylipäättänsä tai kuka tahansa ihminen).

Aiheen löytyminen ja ylipäättänsä aiheen valitseminen on tärkeä prosessi. ” Aiheesta pitää puhua, koska sittenkin olennaisin – myös taiteen etiikka – ratkeaa aiheen valinnassa. Aiheen valinnassa ratkeaa paitsi se, mistä kerrotaan, myös se, miksi kerrotaan, ilmaistaan jotakin. Siinä valinnassa, mitä kulloinkin valitaan aiheeksi, otetaan suuri vastuu. Kun valitaan jokin aihe, jätetään valitsematta miljoona muuta.” (Hotinen 2007.) Ymmärrän Hotisen kannan aiheen valitsemisen vastuusta. Olen samaa mieltä, että joka kerran kun tuomme lavalle jonkun aiheen, on se itsessään jo tietoinen kannanotto siitä, mikä mielestämme on tärkeää tuoda juuri nyt ihmisten tietoisuuteen. En voi kuitenkaan olla ajattelematta myös sitä, että aiheen valinta ei ole aina tietoista. Aihe itsessään voi valita meidät ja kiinnittää itsensä meihin. Kuten rakkaudessa johon omaa aihetta vertasin. Voimme päättää esimerkiksi, että nyt haluamme olla yksin. On aika panostaa vain itseensä, mutta samalla kertaa elämämme rakkaus voi kävellä eteemme ja emme pysty enää tulkitsemaan maailmaa pelkän järjen avulla. Mielestäni taiteelle on annettava myös samat vapaudet kuin elämälle. Sattumien vapaus.

3.1 Oman aiheen löytyminen

Ensimmäiset havainnot pyörimisestä saman teeman alueella voisi kuvata seuraavalla tavalla. Lainatessani tekstejä, jätin automaattisesti pois komediat, farssit tai liian kevyet draamat. Kiinnostuin raaoista ihmiskohtaloista ja halusin kuvata tuskaa ja pelkoa laval-la. Kiinnostuin niin teatterissa kuin elokuvissakin väkivaltaisten pelkoa herättävien koh-tausten tunnelmanluonnista ja toteutustavoista. Rakastuin siihen välimaastotilaan, jos-sa asiat lähes ällöttävät, mutta pysyvät kuitenkin realistisina. Elokuva-genressä en silti kiinnostunut kauhusta vaan trillereistä. Trillereiden rytmi ja kertomustapa sopii yhteen sisäisen rytmini kanssa ja pidin siitä tunteesta mitä itse katsojana sain. Voisiko näin tapahtua joskus minulle?

Kun sanon, että kiinnostuin väkivallasta, on tarkennettava, että en kiinnostunut veren lentämisestä näyttämöllä. Kiinnostuin siitä hetkestä milloin väkivalta - niin henkinen kuin fyysinenkin - on mahdollista ja alkukantaiset pelot pakenemis- ja puolustamisha-luineen iskevät. Se hetki on raastava, aito ja jännitteinen. Sellaiseen tilanteeseen jou-duttuaan tulee kummastakin osapuolesta eläin. Kaikki asiat ympärillä menettävät mer-kityksensä. On vain hetki, jossa voi tapahtua jotain kamalaa tai selvitä. Hetki jossa ih-minen käyttää kaikkia suuria tunteitaan. Viha (kumpikin vihaa toistaan), rakkaus (hen-kilöt voivat rakastaa toisiaan ja muistella rakkaitaan hetkessä), pelko (pelko mitä ta-pahtuu, pelko omista voimistaan), katumus (olisin voinut estää tämän,tähän ei olisi tarvinnut päätyä), häpeä (miksi olen tällainen, aiheutin itse tämän), aggressiivisuus (halu tappaa, satuttaa). Mitä käy sitten kun minä tai joku muu katsojista joutuu tällai-seen tilanteeseen? Voiko teatterin keinoilla auttaa ymmärtämään tilanteita ja puolus-tautumaan niiltä? Teatterin on voitava tarjota ymmärrystä nyky-yhteiskunnasta.

Käsittelimme koulussa Metsälintu Pahkisen, Siri Kolun ja Petri Pullisen kurssilla omaa aihetta (Tanssii kynällä 2008). Siri Kolu huomautti minun käsittelevän usein väkivaltaa. Huomio perustui kirjoituksiini, sekä kurssilla tehtyyn ohjausdemoon. Yllätyksekseni hämmästyin väitettä. Tiesin Kolun olevan oikeassa, mutta en tajunnut miten en ollut huomannut asiaa. Tajusin, että minusta on äärimmäisen tylsää ja ankeaa kirjoittaa onnesta. Voin rakentaa onnenpilareita, mutta heti samassa haluan murskata ne. Teimme kurssilla lyhyet omat esitykset ja omani kertoi siitä kuinka olen löytänyt aihee-ni. Se kertoi siitä kuinka käsittelen aina väkivaltaa ja miten monet ihmettelevät sitä. Se kertoi myös osittain siitä miksi väkivalta minua kiinnostaa.

Laitoin itseni osaksi aihetta. Otatin itsestäni neljä valokuvaa. Yhdessä minua kuristetaan, yhdessä osoitetaan aseella, yhdessä olen hyppäämässä tuolilta hirttosilmukka kaulassani ja yhdessä olen kuollut. Kuvat olivat minusta kauniita. Kuvastivat elämän raakuutta ja omia pelkojani. Osa kysyi miksi teet tällaista. Silloin osasin vastata vain, että näitä minä pelkään. Pelkään, että joku satuttaa minua tai läheisiäni. Pelkään kuolemaa ympärilläni. Tekemällä sen näkyväksi, olen enemmän pelkoni herra. Tästä ajatuksesta edelleen lähdän miettiessäni kiinnostustani väkivaltaa kohtaan. Anna Bogart sanoo: "Ei ole häpeä, ettei tiedä mitä on tekemässä eikä tiedä kaikkia vastauksia. Mutta intohimo ja innostus johonkin asiaan kuljettavat epävarmuuden lävitse." (Bogart 2004, 68.)

3.1.1 Manifesti kuolemanpelolle

*Katu on täynnä murhaa himoitsevia katseita,
Viemärit odottavat kulkijaansa niihin tippuvan.
Jossakin jääpala tippuu korkealta katolta päähäni.
Rakkaan ihmisen huulet voivat huomenna puraista kädestäni palan irti.
Minä julistan pelolle rauhaa. Julistan pelkoani kärkevyydellen.
Lääkäri löytää perustarkastuksessa syöpää.
Joku juoppo ajaa kännissä isän kuoliaaksi.
Jollakin narkkarilla ei ole rahaa piikkiin, törmäämme metroasemalla.
Minä julistan pelolle rauhaa. Minä käsken pelot minut yksin jättämään.
Te häviätte, minä voitan. Minun vitsaukseni on suuri.
Minä pilkon pelon palasiksi.
Minä tutkin ja analysoin kunnes pelko on nanohiukkanen voikukan lehdellä.
Lopulta sinusta tulee vain realistinen järki, joka matkallani minua turvaa.
Minä katson murhaajaa kadulla silmään.
Minä suljen viemärin kannen ja väistän tippuvaa jäätä.
Minä rakastan luottaen, luotan isän turvalliseen matkaan.
Minä uskon lääketieteeseen ja ihmeisiin.
Minä en kanna addiktoituneille kaunaa.
Pelko kuolee.
On osa ilmaa.
Annan luvan nauraa.
Minä nauran julistukseni voimaa*

Mirka Mylläri

3.1.2 Huomiot ohjaajana

Alussa huomattessani että väkivalta teemana on oma aiheeni, olin helpottunut ja innostunut. Nyt minulla olisi selkeä päämäärä jota kohti pyrkiä. Voisin auttamattomasti jättää muut aiheet rauhaan, eikä minun tarvitsisi väkisin käsitellä itselle epäkiinnostavia aiheita. Voisin tutkia ja perehtyä kunnolla yhteen aiheeseen ja saada jotain merkittävää aikaiseksi. Voisin tuntea olevani kotikentällä ja pelaajien olevan puolellani.

Huomattuani tämän, aloin entistä kuumemmin syrjäyttää muiden aiheiden tutkimista. Luin kirjallisuutta aiheesta. Suunnittelin esityksiä ja kirjoitin aiheesta. Olin aika karkäs oman aiheeni suhteen. Vähättelin muiden aiheiden merkitystä ja olin varma, että tämä on ainoa oikea suunta.

Myöhemmin huomasin, että kiinnostukseni yhteen ainoaan aiheeseen alkoi laantua. Olin kuluttamassa itseäni loppuun. Yritin vielä Hannu Raatikaisen ohjauksen jatkokursilla (Ohjaajantyö 2008) käsitellä väkivaltaista tekstiä ja suunnittelin sen ohjaamista. Huomasin jo silloin kurssilla, että kiinnostuin salaa muiden kevyemmistä aiheista. En jaksanut enää innokkaasti ylistää ja puolustaa näkemyksiäni. Tämä epäaktiivisuus minussa sai minut huomaamaan, että aiheen löytymisellä alkoi olla omat vaikeutensa. Olin lukossa, vankilassa, enkä tiennyt voinko enää päästää irti. Kehtaisinko päästää irti, kun olin niin pitkään paasannut omasta aiheestani ja sen merkityksestä.

Ennen tätä olin jo aikaisemmin keväällä ohjannut ison esikoisohjaukseni aiheesta (Tulikaskvot 2008), jonka huomioita ja merkityksiä kuvaan alla näyttelijän huomioiden jälkeen.

3.1.3 Huomiot näyttelijänä

Oman aiheen löytyminen näyttelijänä näkyi minussa haluna näytellä aihetta käsittelevissä teoksissa. Juuri tähän hektisimpään aiheen löytämisvaiheeseen en kuitenkaan löytänyt sellaista produktiota koulun sisältä tai ulkopuolelta, jossa olisin voinut näytellä. Olin mukana eri aihetta käsittelevissä teoksissa ja huomasin olevani mukana väkinäisesti. Haaveilin koko ajan suurista traagisista hahmoista ja niiden esittämisestä. Antauduin kyllä meneillä oleviin rooleihin, mutta tyydyttääkseni tragedian himoani, kirjoitin aiheesta monologeja ja suunnittelin itse niiden toteuttamista. Sain purkaa onneksi koulussa näitä tekstejäni.

Muissa rooleissa tämä halu saattoi näkyä siinä, että tarjosin automaattisesti hahmoja ohjaajalle traagisempaan suuntaan. Koin, että minulla oli enemmän näyttelijänä annettavaa tällä saralla kuin kevyemmissä rooleissa. Jostain kumman syystä minua kuitenkin pyydettiin juuri päinvastaisiin rooleihin, joka saattoi olla pelastava kokemus minulle näyttelijänä.

Päätin suhtautua joka produktioniin niin kuin ohjaaja sen haluaa, jotta itselläni olisi helppo olla. Muistutin itseäni, että en ole vielä valmis näyttelijä. Minun kuuluu ja on lupa käydä erilaisia tunnemyrskyjä läpi ja ennen kaikkea muistin, että olen aina halunnut tehdä erilaisia rooleja. Näyttelijän täytyy pystyä olemaan monipuolinen ja miten olla sellainen, jos tekee puolitäysillä suurimman osan rooleista. Tämä ajatus on edelleen apunani. Jokaisesta roolista oppii uutta itsestään ja maailmasta. Hulluinta on, että monipuolisuuteen kaipuu lähti lopulta kasvamaan oman aiheen löytymisestä. Näyttelijä Samuli Vauramo sanoo osuvasti muistelmissaan: ”Parhaiten mieleen painunut lausahdus Teatterikorkeakoulun ensimmäiseltä näyttelijäntyön kurssilta oli ohjaaja Kimmo Kahran ”Te ette valmistu koskaan!” Tällä oli ilmeisesti tarkoitus osoittaa uuden oppimisen velvoitus ja tarve näyttelijäntyössä läpi koko elämän.” (Tola 2007, 50.) Minä haluan oppia uutta, enkä halua lopettaa oppimista.

3.2 Tulikasvojen ohjausprosessi

Ensimmäisenä vuonna Marjaana Castrénin ohjauskurssilla (Ohjaajantyö aikajanalla 2007) tiesin olevani valmis ohjaamaan kokonaisen teoksen. Tiesin, että aihe tulisi olemaan raaka, raastava ja perhettä kuvaava. En tiennyt vielä tekstiä, mutta luotin sen ilmestyvän eteeni. Jo ennen tekstin näkemistä visuaalinen mieleni suunnitteli draamattisia valoja, äänimaailmaa ja leikkauksia. Nopearytmisenä ihmisenä, sekä myös rytmitajuisena sellaisena, tietty rytmi kummitteli päässäni. Myöhemmin ohjatessani tajusin kyseessä olevan nyky-elokuvamainen tai pikemminkin tv-sarjamainen kerrontarytmi. Seuraavana kesänä teksti tuli eteeni toivomalla tavallani. Sattumalta, ilman että etsin tekstiä. Se oli rakkautta ensi silmäyksellä.

Marius Von Mayenburg: *TULIKASVOT* (Feuergesicht Saksa, 1997)

Se oli siinä. Nopeita ja ytimekkäitä kohtauksia jotka olivat täynnä nasevaa dialogia. Nykyteksti, joka käsitteli juuri Suomessa otsikoissa vallitsevaa aihetta. Edellisenä kesä-

nä otsikoissa pyörivät teinien murhat. Monet nuoret olivat murhanneet vanhempansa tai muita nuoria. Aihe oli järkyttänyt minua uutisissa. Tätä kohdinko olimme menossa. Kukaan ei ole enää turvassa, ei edes kotonaan. Tunsin turvattomuutta ja pelkoa nyky-nuorisoa kohtaan.

Tulikasvot kertoi lyhykäisyydessään kahdesta teini-ikäisestä sisaruksesta jotka ajautuivat keskenään seksisuhteeseen ja lopulta murhasivat vanhempansa. Se kertoi raastavalla tavalla siitä kuinka ihminen janoaa hyväksyntää ja rakkautta loputtomasti ja on sokea tunteilleen. Se kertoi siitä miten paha voi saada kenet tahansa valtaansa. Kärjistettynä se kertoi siitä, että kuka tahansa meistä voi olla murhaaja. He olivat juuri niitä kilttejä, hiljaisia ja aina mukavia tyttöjä ja poikia uutisiemme otsikoista.

Itse ohjasin teoksen päättymään murhan jälkeen päähenkilön nuoren Kurt pojan katumukseen. En kestänyt enää raakuutta. Halusin nähdä kylmyydessä katumusta, toivoa ja inhimillisiä tunteita. Loppu sai monet itkemään ja jopa ymmärtämään pojan tarinaa ja ainakin sitä miksi ohjasin teoksen.

Nuorten suomalaisten mielenterveys huolettaa. Nuorten mielenterveysongelmat ovat kasvussa ja suurimpana syynä tähän pidetään nuorten kokemaa syrjäytymistä ja yksinäisyyttä. (Allianssi 2009 17–19). *Tulikasvot* tulivat ensi-iltaan toukokuussa 2008 Helsingin Kellariteatterissa. Syksystä asti käynnissä olleen prosessin aikana Suomen koulusurmat tapahtuivat ja kauhukseni olin peloissani oikeassa. Teksti tuntui välillä oikealta ja välillä väärältä tehdä. Mitä minä säälistävä pieni opiskelija voin mennä sorkkimaan tällaista aihetta? Onneksi sorkin. Ainakin minä ja uskoakseni moni muu sai käsitellä aihetta turvallisesti. Moni joka oli alussa kysynyt minulta suoraan miksi ohjaan tällaista tekstiä, ei enää kysynyt.

”Taiteilijoiden ei pitäisi ottaa etäisyyttä omaan aikaansa. Heidän tulisi loikata taistelun tuoksinaan ja katsoa, mitä hyvää he voivat saada siinä aikaan. Sen sijaan, että pysyisivät turvallisen välimatkan päässä maailmallisten arvojen haisevasta rämeestä, heidän tulee sukeltaa siihen ja panna asioita käyntiin.” (Bogart 2004,37.)

Tulikasvojen havainnot

Ohjatessani teoksen, muistan tunteneeni suurta ylpeyttä. Olin tehnyt jotain konkreettista aiheesta. Olin tehnyt myös esikoisohjauksen, joka itsessään oli jo suuri saavutus. Löysin mielestäni tekstin oleelliset asiat eli sen, että kuka tahansa viattomaltakin näyttävä kykenee murhaan ja murhaajakin on vain ihminen, joka voi katua.

Päälauseen kirkastuminen ohjatessa ja sen tuominen näkyväksi yleisölle tuntui oikeuteltulta syyltä sorkkia aihetta niinkin kriittisenä aikana kuin koulusurmien aikaan. En tehnyt esitystä järkyttääkseni ketään. Tein sen, jotta katsoja voisi ymmärtää tapahtuneita paremmin. En syyllistänyt ketään turhaan, en tuottanut vastuutonta pelkoa tai unohtanut inhimillisyyttä. Muistin rajani ohjaajana.

Työryhmä, joista useat alussa kysyivät miksi haluan käsitellä tällaista aihetta, olivat produktion jälkeen tyytyväisiä ja ymmärsivät. He myös näkivät, että teos herätti positii-visella tavalla yleisössä kysymyksiä ja havaintoja. He luottivat minuun matkalle lähties-sään ja huomasivat, että olin luottamuksen arvoinen. Moni ei halunnut lähteä mässäi-lemään väkivallalla lavalla ja emme lähteneetkään. Esitys saattoi pelottaa välillä ylei-söä, mutta pelko oli illuusiolla tuotettua ja turvallista. Annoimme lopussa yleisölle tilaa hengittää ja ymmärtää.

On varmasti asioita, joita ohjaisin nyt erilailla tietämykseni ohjaajantyöstä ollessa suu-rempi, mutta en voi silti sanoa kuin kokevani puhdasta iloa ja tyydytystä ajatellessani esikoisohjaustani. Varsinkin siitä syystä, että uskalsin nuorena taiteilijana haukata ison palan juuri tuohon aikaan. Uskalsin luottaa omiin vaistoihini.

4 VIIHDE

Kiinnostuminen viihteen tekemisestä ei ollut helppo matka. Olin jo vuosia pyörinyt yhden aiheen ympärillä ja omaksunut sen kautta itseäni taiteilijana. Koin että minun oli tarkoitus tehdä asioita oman aiheeni kautta. Tavoittelin ja kohdistin teoksiani tämän aiheen ympärille.

En kuitenkaan ottanut huomioon, että minä kasvan. Maailma ympärillä muuttui ja oma elämäni tuli kokemaan myös valtavia positiivisia ja negatiivisia muutoksia. Vakaassa elämäntilanteessa on vaikea kuvitella, miten tulevat tunnemyrskyt vaikuttavat sinuun ihmisenä ja taiteilijana, vaikka pysyisitkin elämässä avoimena. Olemme kuitenkin vain ihmisiä.

Nyt taaksepäin katsottuna on helppo analysoida itseään ja huomata, kuinka tietoisesti on pyrkinyt useamman vuoden eroon viihteestä ja kuinka helpottavaa on nyt olla vapaa näistä rajoitteista. Jokaisen taiteilijan olisi mielestäni hyvä vaikka pakolla irrottaa itsensä edes hetkeksi oman aiheensa ympäriltä ja tutkailla maailmaa hetki toisenlaiset silmälasit päässään. Maailma saattaa näyttää silloin jotain aivan uutta itsestään.

En voi väittää etten koskaan olisi ollut kiinnostunut viihteestä. Viihde on ollut aina osa minua. Se on vain ollut piilossa hetken, kun pyörin niin tiiviisti väkivallan ja vakavan draaman parissa. Olen aina kuitenkin arvostanut laadukkaan viihteen tekijöitä ja pohtinut minkälaista viihdettä itse voisin tuottaa. Kuvaan seuraavissa kappaleissa, mitä viihde tarkoittaa minulle ja kuinka lopulta päädyin tekemään viihdettä.

4.1 Mitä viihde tarkoittaa minulle

Usein kuulee puhuttavan, että viihteen tarkoitus olisi vain saada mahdollisimman hyvää tuottoa ja sisällöllä ei olisi muita tavoitteita. Olen eri mieltä. Toki maailmaan mahtuu paljon myyntituloihin tähtääviä esityksiä, mutta sitä ilmiötä ei voi suoralta kädeltä alkaa kutsumaan viihteeksi. Hangaslahden Perttu kirjoittaa opinnäytteessään: "Viihteen aihepiiri ei saa olla raskas ja ajattelua herättävä, vaan ennemminkin kevyt ja ajattelua turvuttava. Viihdeteosten aihepiirin ja mahdollisten sanomien pitää olla myös sellaisia, että ne jakavat mahdollisimman vähän mielipiteitä, eli ts. viihdeteokset eivät koskaan sano mitään merkittävää." (Hangaslahti 2007 6.) En voi sanoa olevani asiasta samaa mieltä.

Viihde on minulle parhaimmillaan iloa, helpotusta, tervettä itseironiaa ja taidonnäyte. Kokonaisuudessaan se on siis suuri kulttuurielämys. Aitoa iloa ei ole helppo tuottaa katsojassa. Jos oikeasti näen esiintyjien nauttivan, oivaltavan ja esittävän hienoja hauskoja tarinoita, olen iloinen. Tunnen helpotusta, jos esitys saa minut rentoutumaan ja keskittymään vain itseensä. Jos saan nauraa omalle elämälle ja tuntee tervettä itseironiaa, tiedän, että viihde on päässyt uppoamaan sisääni juuri oikealla tavalla. Tällainen esitys ei ole vain rahakone. Tällainen esitys on vaatinut aikaa, oivaltamista, hyvää itsetuntoa ja huumoria.

Viihteen aihe voi käsitellä raskaitakin aiheita esimerkiksi kuolemaa ja väkivaltaa, mutta raskaista aiheista voi löytää myös hauskuuden. Vaikka viihteen on tarkoitus viihdyttää, ei sen tarvitse turruttaa meitä ja olla sisällöltään mitätön. Eikö sellainen ole vain huono ja epäonnistunut esitys, eikä viihdettä. Viihdeteokset voivat kertoa montakin merkittävää asiaa maailmasta, jos tekijä on katsonut maailmaa muut kuin dollarinkuvat silmissään.

Viihde on minulle kaikkea sitä mitä teatterikin on minulle. Se on tarinoiden kertomista. Se on kiinnostumista maailmasta ja sen tutkimista. Erona draaman tekemiseen viihde on minulle vain erilaisten asioiden näyttämistä. Se kertoo meille elämän hauskuudesta. Ihminen haluaa viihtyä elämässään. Viihde muistuttaa miten viihdytään. Ja jos ihminen muistaa miten viihdytään, on se jo itsessään merkityksellistä.

Viihdeteos voi minulle olla taideteos ihan niin kuin mikä tahansa muukin teos. Taiteen ja viihteen eroista kiistellään paljon, mutta loppujen lopuksi vastakkainasettelu ei ole mielestäni genrekeskeinen. "Jos taiteilija teosta tehdessään keskittyy itse teoksen tekemiseen, tekee siitä juuri sen näköisen ja sisällöltään sellaisen, kuin itse haluaa ja ennen kaikkea ilmentää teoksessa omaa maailmankatsomustaan ja arvojaan, on ainakin yksi henkilö kokenut teoksen jo taiteellisesti ja tällöin teos on mielestäni taideteos." (Hangaslahti 2007,7.) Kysymys on siis loppujen lopuksi taiteen tekemisessä se, että lähtökohdat tekemiseen ovat oikeat.

Ilman naurua ei ole elämää.

Pysyäkseen maailmassa järjissään ja pystyäkseen katsomaan maailmaa realistisesti, on pystyttävä nauramaan ja viihtymään. Niin paljon kuin maailma on täynnä pahaa ja niin paljon kuin maailma osaa pelottaa, on se yhtä paljon täynnä aiheita jonka vuoksi tunemme iloa ja onnellisuutta. Maailma ei toimisi ilman rakkautta ja huolenpitoa. Se ei toimisi ilman ystävyyttä ja luottamusta. Hyvät ja pahat asiat maailmassa pitävät maailman pystyssä ja jännitteisenä.

Viihteestä on tullut minulle todella tärkeä ystävä. Ilman tätä ystävää, en jaksaisi kantaa huolta maailmasta tai läheisistäni. Tämän ystävän avulla pystyn keräämään positiivista elinvoimaa itseeni ja antamaan katsojille ilon ja helpotuksen tunteita. Viihteen avulla voin huomata, että maailma on ihan hauska paikka elää ja toimia.

Viihde ei ole minulle keino tehdä rahaa. Tätä alaa ei kai kukaan rahantoivossa ole yli-päättänsä voinut haluta omakseen. Minulle riittää, että saan tehdä rakastamaani työtä ja pysyä leivässä. Perustarve, jonka jokainen pystyy hyväksymään. Viihdettä haluan tehdä, koska se on myös rehellisesti pirun hauskaa työtä. Huvittavien asioiden etsiminen maailmasta hymyilyttää jo ajatuksen tasolla ja itse prosessi työryhmän kanssa on kihertävän luovaa.

Yllättävän monet suomalaiset eivät pidä kotimaisista komediasarjoista. Totta on, että suomalaiset hupailut suosivat ”metsäläistä meininkiä ja groteskeja hahmoja...Ehtymättömät aiheet kumpuavat oman kulttuurimme ihanan korneista, epäjaloista piirteistä.” (Annala 2006, 7.) Minuun ei uppoa amerikkalainen liukuhihnaviihde, jonka jokainen sekunti on väliaplodeille laskelmoitu. Itse voisin sanoa olevani brittiläisen ja suomalaisen huumorin fani. Suomalaisissa älyvapaissa ja hulluissa tarinoissa ja hahmoissa on aina jotain jopa isänmaallista. Se ei ole siistiä ja kaunista söpöilyä. Brittiläisessä huumorissa rakastan mustaa huumoria ja julmien ihmiskohtaloiden humoristisia kuvauksia.

Mielestäni kaikelle saa nauraa, jos on tehnyt selväksi, että kysymys on viihteestä. Se on taiteenlaji, jonka ei pitäisi joutua rajoittumaan mihinkään aiheajajauksiin.

Minua on aina kiehtonut esimerkiksi sketseissä se, että asioita paisutellaan, laitetaan nurin kurin, minimoidaan tai asiat heitetään outoon ympäristöön. On vapauttavaa kat-

sella maailmaa, joka on epärealistinen ja kuitenkin sen verran järjissään, että sen voisi hulluimmassa ajatuksessaan kuvitella omalle kohdalle. Parhaimmillaan se aiheuttaa virkistävän kauhistelun ja myötähäpeän tunteita.

Viihteen vaikuttaminen minuun riippuu myös elämäntilanteestani tai päivästä. Välillä kaipaen älyllistä haastetta ja välillä jotain äärimmäisen yksinkertaista. Loppujen lopuksi niin huumorissa kuin elämässä pätee yksi hyvin yksinkertainen sääntö, jonka Jukka Annalakin toteaa kirjassaan *Toopelivisio*. ”Kermakakkuhuumorikin jaksaa huvittaa, jos se esitetään tunteella” (Annala 2006, 7).

4.2 Oman elämän vaikutus

Samasta aiheesta irtaantuminen alkoi tapahtua minulle, kun ymmärsin ja tutkin omaa elämäni. Ymmärsin, miten paljon kaikki asiat ovat liitoksissa toisiinsa. Alla kuvaan matkaani muutoksesta lähtien aina ensimmäisen viihteellisen show`n käsikirjoittamiseen ja ohjaamiseen.

Kuolema ja pelko sairauksista ja kuolemasta on seurannut minua pitkään. Olemme ainoa laji maan päällä joka tietää läheistensä ja itsensä kuolevan. Muut lajit aistivat vaaran, mutta eivät ymmärrä vaaran merkitystä. Vakavat sairastumiset ovat olleet sukuni ja lähipiirini armoton ystävä. Varsinkin vuosi 2008 kasaannutti paljon ikäviä tapahtumia elämäni. Koulussa niin oppilaat kuin opettajatkin sanoivat, että minussa oli uutta herkkyyttä lavalla. Olin hiljaisempi ja sinnittelin. Samalla arvomaailmani kuten myös taidekäsitykseni alkoi muuttua.

Kriisit ihmisen elämässä vaikuttavat ihmisiin eri tavalla. ”Kun todellisuus vähitellen hyväksytään, ihmiset suhtautuvat tilanteeseen eri tavoin. Joku kohtaa elämäntapahtumat syvällisesti tunteillaan pohtien tapahtunutta paljon ja pitkään, toinen on taas tottunut selviytymään vaikeimmistakin elämäntilanteista nopeammin, tulevaisuuteen tähtäten, kolmas tukeutuu järkeen ja tosiasioihin. Joku itkee herkästi, toinen lakkaa tunteesta oikeastaan mitään, kolmas purkaa ahdistuksensa jatkuvaan tekemiseen ja touhuamiseen.” (Arhovaara, Rosenberg, Vertio, Karesluoto, 2004 10.)

Minä kuulun niihin jotka alkavat kriisien jälkeen pian touhuta ja tähdätä tulevaisuuteen. Menin uuteen ympäristöön näyttelemään. Ajattelin olevani tutulla kentällä turvassa uusien ihmisten kanssa. He eivät tunne minua ja näe muutosta. Olin vierailevana esiin-

tyjänä Teatterikorkeakoulun *"Mitä sinustakin tulee"* (Teak 2008) produktiossa. Osuva nimi kun näin jälkikäteen ajattelee omaa sisäistä prosessiaan. Menin olemaan itsekseni, mutta rakastuin ystävääni, ainoaan jonka työryhmästä tunsin. Hullaannuin iloiseen, avoimeen ja komiikkaa rakastavaan näyttelijään. Hänen kauttaan aloin taas nauraa.

Muistin miten rakastan tehdä hahmoja, miten rakastan sketsisarjoja ja miten tykkään käydä viihdyttävissä esityksissä. Olin patonut omia tuntemuksiani taiteilijaminääni. Tein vain ahdistavia tekstejä, kirjoitin ahdistavia tekstejä, katsoin ahdistavia ohjelmia ja teatteriesityksiä ja jaoin ahdistavia ajatuksia teatterista. Olin matkalla nuoreksi kyyniseksi taiteilijaksi, kunnes hän todennäköisemmin pysäytti minut ja muistutti kuka olen.

Tajusin tämän todella vasta syksyllä 2009, kun luokkatoverini Sanna Ristaniemi kysyi minulta opinnäytteeni aiheesta ja kerrottuaani aiheen hän huomautti tästä ihmissuhdeviitteestä. Vaikka se ei koko totuus ole, niin suuri osa siitä kyllä. Kaivoin taas luokkatoverini Anni Turusen kanssa kirjoittamani sketsisarjan esille ja aloin luottaa hymyyn. Nykyisessä ihmissuhteessanikin huumori on avainsana. Mutta tämä kaikki on vasta alkua. Hymy ei pelasta meitä realismilta, mutta nyt uskallan toivoa.

Ihmisten kokemat elämäkriisit saattavat myös ironisesti auttaa meitä eteenpäin tai ainakin suuntaamaan ajatuksiamme positiiviseen suuntaan. Kuten sanotaan, kolikolla on kääntöpuolensa. "Meillä on aivan ilmeisesti sellaisia aitoja kehityskriisejä, jotka johtuvat siitä, että meidän on päästävä eroon menneestä, menneistä asenteista ja odotuksista ja suuntauduttava elämässä uudelleen" (Turunen 1996, 160). Elämäkriisit, joita jokainen kohtaamme, saattaa aiheuttaa näitä kehityskriisejä, joiden aikana joudumme järjestämään elämämme uudelleen menneen valossa. Ilman näitä jäisimme junaamaan paikoilleen.

En väitä, että nyt löydettyäni viihteen uudelleen en voisi ohjata väkivaltaisia tai muuten brutaaleja aiheita käsittelevää teatteria, koska varmasti niin teen. Pelko itsestään, läheisistä ja tästä yhteiskunnasta ei katoa. Tämä prosessi auttaa minua vain ottamaan oikean näkökulman asioihin ja vapauttaa minut tekemään myös toisen ääripään teatteria. Se vapauttaa minua suuntaamaan ajatuksia positiivisempaan maailmankuvaan, koska maailmaa on katsottava myös sen kolikon toiselta puolelta, ei vain pelkojensa kautta.

4.2.1 Huomiot ohjaajana

Lopullisen irtaantumisen yhdestä aiheesta tapahduttua tuntui aluksi, että maailma on liian täynnä kiinnostavia aiheita. Iloisia ja ylistäviä aiheita elämästä johon halusin tarttua. Päällimmäisenä kiinnostuin komiikasta. Varmasti haasteita rakastavana ihmisenä komiikan vaikeus innosti. Mietin miksi sen tekemisen väitetään olevan niin vaikeaa ja miksi usein komediaa katsoessaan se ei ole ollenkaan hauskaa.

Viihteestä innostuminen näkyi minussa monella tapaa. Vuokrasin ja kävin katsomassa komediaelokuvia. Lainasin farsseja ja hauskuutin itseäni mitä hulluimmilla ohjaussuunnitelmilla. Rupesin jopa kummallisesti kääntymään ystäväporukan vitsiniekekaksi. Alitajuntani tutki salaa maailmaa komiikanlakien verkossa. Suurimpana ajatuksena päässä rupesi kummittelemaan idea, että ohjaisin viihteellisen esityksen työharjoitteluna ohjaajantyön alueella

Puntaroin hyvin pitkään aluksi sitä, onko minusta viihteen ohjaajaksi. Voinko yhtäkkiä ampaista aivan erilaisen teatterityylin ohjaajaksi ja onnistua siinä oikeasti. Minua helpotti ajatus siitä, että niin ohjaajana kuin näyttelijänä halusin oikeasti olla monipuolinen. Oppimisen halu oli niin puhdas ja suuri, joten pohdin, etten voi epäonnistua.

Aloin ymmärtämään oman elämän vaikutusta aikaisempiin tekemisiini. Tutkailin päiväkirjojani ja kauhistuin kuinka selvästi eri elämän tapahtumat näkyivät tekemissäni teatterijutuissa. Olin unohtanut että nuoruudessa rakastin tehdä komediahahmoja ja rakastin komediaa. Mieleeni palautuivat perheen yhteiset illat ja lähivuokraamosta haettu *Uuno Turhapuro* elokuva. En ollut ollutkaan aina vakava ja draamaa rakastava. Elämä oli muuttuessaan vaan ajanut minua eri suuntiin. Joten ymmärsin, että jatkossa minun on tiedettävä ja muistettava, että kannan sisälläni monenlaisia kiinnostuksenkohteita. On pyrittävä huomaamaan, kuinka elämäntilanteet vaikuttavat taiteilijaidentiteettiinkin. Näin voi vapaammin antaa itselleen luvan käsitellä myös teatterin avulla omaa elämäänsä. Elämä itsessään on jo koulu ja teatteri vain tekee sen näkyvämmäksi.

4.2.2 Huomiot näyttelijänä

Lopullinen irtautuminen ikuisesti tragediarooleista haaveilevasta näyttelijästä tapahtui ennen ohjaajaminän irtaantumista. Kerroin jo aikaisemmassa *huomioita näyttelijänä* luvussa kuinka hyväksyin näyttelijänä oman keskeneräisyyteni ja tämä ymmärrys auttoi minua hyväksymään erilaiset halut ja myrskyt suuntaan tai toiseen. Se, että annoin itselleni luvan haluta jotain, vapautti halun. Halusta tulee luvallista ja ei niin pakottavan kiinnostavaa.

Hyppäsin mukaan hassuttelemaan tuttuun improvisaatioryhmään. Kehittelin ystäväni kanssa sketsihahmoja ja aloitin näyttelijäntyön työharjoitteluni Teatteri Avoimissa Ovis-
sa Heini Tolan ohjauksessa tragikomedian produktiossa *Kuin ensimmäistä päivää* (Krogerus, Anna 2007). *Tragikomedian*, mikä ihana sana. Kuin sopivasti siinä ovat kaksi ääripäätäni, joiden kanssa taistelin. Ne voivat olla sulassa sovussa keskenään ja parhaimmillaan täydentämässä toinen toisiaan. Miten helpottavaa onkaan näyttellä niin, että saa yleisön sekä pysähtymään asian äärelle että nauramaan vedet silmissä.

Innostuminen uusista asioista näyttelijänä on näkynyt noista hetkistä lähtien. Haaveilen, pyrin ja suuntaan tekemisiäni monipuolisesti. Innostun haasteista, jotka ovat uusia minulle. En sano ei enää niin helposti. Sanon ehkä ja lopulta useimmiten kyllä. On edelleen rooleja ja haasteita jotka minua näyttelijänä pelottavat ja saavat minut epäilemään taitojani. Näyttelijä Ilkka Heiskanen sanoo, että joka kerta ennen lavalle menoa hän tuntee olevansa mielipuoli, kun on suostunut hommaan. (Tola 2007,100). Usein tunnen itse samoin. Lavalle meno on aina hyppy tuntemattomaan. Haluan nyt katsoa pelkoa silmään, enkä kiertää sitä. Uskallan ja annan elämän kouluttaa minua, vaikka tie ei olisikaan helppo.

4.3 Täydelliset miehet- Desperate supermen

Suoritin harjoittelun ohjaajantyön alueella ohjaamalla *Täydelliset miehet- Desperate Supermen* esityksen Helsingin Kellariteatteriin vuonna 2010. Tähän samaan tilaan olin ohjannut esikoisohjaukseni *Tulikasvot*. Halusin tilan olevan sama näille kahdelle eri ohjaukselle. Koin, että siinä oli sopivaa ironiankaikua omille pohdinnoilleni varsinkin kun tämän opinnäytteen aihe oli selkiintynyt päässäni.

Luin ohjausta suunnitellessa ensiksi paljon erilaisia valmiita viihteellisiä tekstejä, mutta mikään ei saanut minua innostumaan. Päätin ruveta syksyllä 2009 itse kirjoittamaan juttua, koska kirjoittaminen on ollut aina luontaista minulle. Halusin tehdä musiikkipainotteisen show'n, en näytelmää. Halusin tehdä jutun vain miesten kanssa ja lopulta koko aiheeksi muodostuivat miehet. Katsoessani *Täydelliset naiset-Desperate housewives* tv-sarjaa innostuin sarjan rakenteesta ja tyylistä, joten päätin lähteä noudattamaan joltakin osin sen rakennetta. Näin muodostui myös esityksen nimi: *Täydelliset miehet-Desperate Supermen*.

Esitys koostui kahdesta miesnäyttelijästä ja yhdestä miesmuusikosta. Roolivalinnat olivat helpot. Halusin avopuolisoni mukaan, koska hänet olin jo ideoillani saanut innostettua kotona ja hän oli juuri sopivanlainen heittäytyjä ja musiikillisesti lahjakas näyttelijä rooliin. Joten Mikkomarkus Ahtiainen oli kiinnitetty. Seuraavaksi halusin hänen parikseen koulussamme opiskelevan Sami Roikolan, koska tiesin hänen ja Mikkomarkuksen täydentävän toisiaan. Muusikoksi sain jo ennenkin kanssani yhteistyössä olleen Kasper Mårtensonin. Ryhmä oli luova, inspiroiva ja energinen, joten viihteen valmistus odotti vain laukaisua.

4.3.1 Käsikirjoitus ja ohjausprosessi

Käsikirjoituksen muodostuminen:

Lähdin työstämään käsikirjoitusta lukemalla suuren määrän naistenlehtiä, katsomalla useita *Täydelliset naiset –Desperate housewives* jaksoja ja teettämällä gallupin vajaalle sadalle naiselle. Halusin kirjata mitä aiheita nousee pintaan. Gallupissa kysyin naisilta seuraavaa:

1. Mitä tulee mieleen sanasta mies? Kirjoita 10 sanaa. (Sanoista syntyi lopulta esitykseen biisi muotinäytöksen taustalle. Suurin osa vastauksista tutkimuksessa käsitteli miehen hajua tai sukupuolielintä)
2. Onko miesten ja naisten huumori erilaista? (Vastausten pohjalta syntyi kohta. Yleisin vastus: On härskimpää)
3. Miltä supermies näyttää? (Näytelmän supermieskohtauksen ääninauha syntyi vastauksista. Yleisimmin vastaukset käsittelivät ulkonäköä tai jotain julkisuudenhenkilöä)
4. Mitä muuttaisit miehissä? (Näillä vastauksilla en lopulta tehnyt mitään. Yleisin vastaus: En mitään / Puhuisivat enemmän)

5. Kerro nykyisen tai edellisen kumppanisi 3 parasta ja 3 huonointa piirrettä (Näillä vastauksilla en lopulta tehnyt mitään ainakaan tietoisesti. Vastaukset olivat hyvin erilaisia)

Tv-sarjan pohjalta käsikirjoitukseen muodostui ensimmäisenä rakenne, jossa päädyin lähtemään teemallisesti miehen ja miehisyyden synnystä kohti kuolemaa. Jaksoja oli 10 ja jokaista jaksoa edelsi naisenäänellä puhuva ääninauha. Nauha oli esityksen punainen lanka kuten tv-sarjassa. Päätin itse tehdä ääninäyttelijän roolin, koska tiesin niin vahvasti, mitä ääneltä halusin.

Halusin myös esityksen sisältävän videomateriaalia, koska idea oli lähtöisin tv-sarjasta. Halusin myös kehittyä kuvakäsikirjoituksen ja videonohjaamisen saralla edes assistentin roolissa päävastuun ollessa videovastaavalla. Päätin siis ottaa mukaan 4 elementtiä: Videokuva, kohtaukset, biisit ja ääninauhat. Listasin niitä rakenteen eri kohtiin alussa, jotta minun oli helpompi aloittaa sisällön kirjoittaminen. Rakenteet muuttivat lopulta paljonkin paikkaansa.

Itse lavakohtausten sisältö syntyi osittain omien lähteiden perusteella. Osaan minulla oli idea jonka kerroin näyttelijöille ja he improvisoivat ja impron pohjalta kirjoitin kohtauksen. Yhden kohtauksen päädyin dramatisoimaan Anna-Leena Härkösen novellista (Puhtaalta pohjalta) ja jotkut kohtaukset sivusivat omaa tai jonkun tuntemaa ihmistä tai hänen elämäänsä.

Videokäsikirjoitukset syntyivät kuin itsestään ideoiden yhdessä videovastaava Perttu Hangaslahden kanssa. Biisien sanoitukset syntyivät kun kohtausten ideat olivat selvät, koska ne liittyivät niin vahvasti toisiinsa. Biisejä tuli lopulta 8 kpl (Yhdestä tuli musiikkivideo).

Mistä käsikirjoitus kertoo?

Miehistä erilaisissa huvittavissa tilanteissa. Yrittämässä olla naisten suosiossa, taistelemassa nuoruudessa, härskistä huumorista, vaikeista kommunikointitavoista ja halusta olla supermies. Käsikirjoitus kertoi myös koskettavista asioista kuten ystävyydestä, menetetyn kaipuusta ja vaikeudesta puhua tunteistaan.

Pääasiassa naiskertoja tutkii näitä erilaisia miehiä. Mietti onko täydellisiä miehiä ja supermiehiä olemassa ja mille asioille saa nauraa. Hän tutkii huumorimme ja käyttäytymisemme eroja ja syitä. Hän katselee erilaisia pariskuntia ja miehiä absurdeissa sekä myös yllättävän tavallisissa ja yksinkertaisissa tilanteissa.

En halunnut tietoisesti väittää mitään esityksen käsikirjoituksella tai ohjauksella. Halusin viihdyttää päälähtökohtana ja katsoa mitä merkityksiä yleisö luo itse esitykselle. Annoin luvan itselleni lähteä ohjaamaan teosta muodosta lähtien, katsoen mitä se tekee sisällölle.

4.3.2 Havainnot ja syntyneet kysymykset

Mielenkiintoinen havainto esityskaudella oli se, että vaikka emme yrittäneet väittää esityksellä mitään miehistä, tulimme silti väittäneeksi jotain. Yleisö näki erilaisia väittämiä lavalla. Totuus mielestäni on se, että ihminen ei voi olla miettimättä esityksille merkityksiä koskaan ja tämä todisti taas väittämäni. Jonkun mielestä esitys väitti miehen olevan aina se kärsivä osapuoli suhteessa. Jonkun mielestä esitys väitti, että miehen huumori tuottaa miehelle parisuhdeongelmia. Osa luuli, että esitys väittää nuoruudenkokemuksien olevan syynä kaikkeen mitä meistä aikuisina tulee. Emme voi koskaan välttyä siltä tosiasialta, että ihminen luo aina sisäisiä tarinoita näkemästään ja pyrkii saamaan kaikelle selityksen, vaikka kyseessä olisikin viihteellinen esitys. Harvoin ihminen pystyy katsomaan esitystä vain esityksenä, vaan hän haluaa löytää suurempia merkityksiä. On siis vaikea nyt uskoa, että viihdekään voisi olla "vain" viihdettä.

Jäin pohtimaan esityksen jälkeen varsinkin viihteen rytmin merkitystä. Tein pieniä rytmimuutoksia kohtauksiin esityskaudella testatakseni niiden vaikutusta yleisöön ja havaitsin, että rytmillä on suuri merkitys siinä, miten hauskana ihminen havaitsee jonkun asian. Yllätyksellisyys ja vaihtelevuus ovat tärkeitä avainsanoja komiikan synnyssä. Itse

verballikalla ei ole mielestäni niin suurta merkitystä loppujen lopuksi. On ilmiselvää, että hyvä tarina tai sketsi täytyy olla tekstillisesti hyvä. Mutta jos vastassa olisi huono teksti mahtavalla rytmillä ja hyvä teksti huonolla rytmillä, niin väitän, että huono teksti voittaisi.

Jos vertaa näiden kahden ohjauksen (*Tulikasvot ja Täydelliset miehet-Desperate Supermen*) jälkitunnelmia niin ensimmäisenä erona tulee mielen seuraavaa. *Tulikasvojen* jälkeen tunsin tehneeni jotain arvokasta, yhteiskunnallista. Koin, että olin ollut rohkea ja tunsin suurta halua vaikuttaa maailmaan teatterin keinoin. *Täydelliset miehet-Desperate Supermen* esityksen jälkeen tunsin ylpeyttä siitä, että olin onnistunut luomaan viihdettä aidosti. Koin olevani taitava ohjaaja ja olin äärimmäisen onnellinen siitä, miten hyvä työryhmällä oli olla produktiossa.. Minä olin luonut pohjan sille ja minun leikkikentällä oli hauska leikkiä. Koin myös olevani monipuolinen ohjaaja.

Pidin kummankin aiheuttamasta jälkitunteesta, enkä pysty tai halua arvottaa kumpi tunteista oli parempi. Voisi sanoa molemmat tunteet kokeneena, että haluan kokea molempia uudestaan. Haluan vaikuttaa ja viihdyttää. Haluan olla taitava ja monipuolinen ohjaaja.

5 TÄNÄÄN TRAGEDIAA, HUOMENNA KOMEDIAA

Olen tässä opinnäytteessäni kuvannut matkaa kahden kiinnostavan aiheen väkivallan ja viihteen välillä. Olen kertonut kuinka päädyin näihin aiheisiin ja mitä aiheiden löytäminen on merkinnyt minulle. Olen kuvannut matkani niin ohjaajan kuin näyttelijän näkökulmasta.

Olen oppinut ymmärtämään matkan aikana elämässä tapahtuvien muutosten merkitystä itseeni teatterintekijänä. Nyt tiedän, että minä sekä maailma tulemme kokemaan tulevaisuudessa uusia muutoksia ja nämä muutokset tulevat vaikuttamaan minuun myös taiteilijana. En koe, että tieto olisi pelottava. Tieto on helpottava ja tärkeä. Maailma on kiinnostavia aiheita täynnä. Minun tarvitsee vain pitää silmäni auki ja olla juoksematta pakoon.

Olen oivaltanut myös sen, että taiteilijan täytyy ymmärtää laajasti mitä yhteiskunnassa on meneillään pystyäkseen ja uskaltaakseen ottaa kantaa siihen. On ymmärrettävä että työryhmät ja katsojat ovat erilaisia ja koostuvat erilaisista arvoista. Jokainen näistä palasista rakentaa esityksen kokonaisuuden. On muistettava vastuu työtovereista ja vastuu siitä mitä yleisölle näyttää. Teatterintekijänä minun on muistettava pitää myös huoli itsestäni ja kuunneltava omia rajojani.

Ohjaajana haluan tutkia maailmaa niin traagisena kuin koomisena paikkana. Haluan tarttua ajankohtaisiin ja kestäviin aiheisiin. Haluan tuntea edelleen olevani rohkea ja avoin. Odotan yleisön oivaltavan, yllättyvän ja nauravan. Uskon yleisön oppivan ja ymmärtävän. Haluan välittää ohjaajana esityksilläni sanomaa, mutta haluan joskus antaa esityksen myös kertoa sanomansa meille.

Näyttelijänä haluan olla avoin kaikille lajeille. Toivon saavani tutkia uusia puolia itsestäni ja tarttua erilaisiin aiheisiin. Haluaisin olla vaatimaton ja sanoa haluavani hyväksi ja monipuoliseksi näyttelijäksi, mutta se ei riitä. On haluttava enemmän.

”Useimmat näyttelijät yrittävät todella kovasti tulla hyviksi näyttelijöiksi. Se on tietysti kiitettävää, mutta se ei vielä riitä. On yritettävä tulla suureksi näyttelijäksi.” (Cohen 1986, 15.) Minulle on suurta, jos voi sanoa rehellisesti näyttelevänsä sydämensä pohjasta ja iloitsevan saadessaan tehdä sitä. Jos suuruus on sitä, että saa ihmiset tuntemaan, pystyy kiihottamaan heidän älyllistä uteliaisuuttaan ja kykenee innostaman vastanäyttelijäänsä, niin silloin minä haluan suureksi näyttelijäksi. Enää sillä ei ole väliä onko hahmo traaginen vai koominen.

Haluan edelleen myös uskoa, että teatterilla on suuri merkitys yhteiskunnassa. Teatterilla ei pysty parantamaan tai muuttamaan maailmaa täysin, mutta teatteri on keino viestittää ja nostattaa ihmisille aiheita ja auttaa ymmärtämään näiden aiheiden merkityksiä. Tätä kautta teatteri voi auttaa katsojaa ymmärtämään omaa elämäänsä ja yhteiskuntaa. Teatterin on pystyttävä tarjoamaan myös kokemuksia, joiden avulla katsoja voi nauttia elämästä. Sen on myös pystyttävä saamaan katsojan haluamaan näitä kokemuksia lisää. Kunnioitus esityksen ja katsojan välillä on myös oltava itsestäänselvyyttä, eikä taiteilijana koskaan saa unohtaa vastuutaan suhteessa katsojaan.

Kohti tulevaa

Tutkittuani itseäni teatterintekijänä näyttämön edessä ja päällä, sekä löytämiäni aiheita, huomaan etten enää niinkään erottele taiteen tekemistä genren mukaan. Olen enemmänkin oppinut ajattelemaan, että maailma on avoinna minulle niin traagisuutensa kuin viihteellisyytensä ansiosta. Olen tajunnut, että niin kuin elämä, niin myös taide ottaa ja antaa. Tänään minulle voi olla aiheellista ja tärkeää kertoa teatterin keinoin vakavista asioista ja huomenna voi olla, että maailma tarvitsee viihdettä. Pääasia teatterintekijänä on olla avoin ja ajanhermolla. Tässä ja nyt. Huomisesta emme voi olla varmoja ennen kuin huominen koittaa.

Niin kuin maailma, niin myös teatteri muuttuu ja elää. Haluan tulevaisuudessa teatterintekijänä haastaa itseäni olemaan utelias näille muutoksille. Haluan haastaa itseni kyseenalaistamaan omia näkökulmia aina uudelleen.

Uskon, että olemalla rehellinen itselleen, työryhmälleen, katsojilleen ja maailmalle voi teatterissa saavuttaa jotain äärimmäisen arvokasta. Pystymme muuttamaan ihmisen tunteen siitä mikä on mahdollista, pystymme antamaan toivoa ja itseluottamusta. Pystymme kertomaan tarinoita, jotka ovat tarkoitettu kerrottaviksi. Jos se ei ole maailman muuttamista, niin mikä sitten on?

Teatterintekijänä haluan muistaa itse ja jakaa tämän opinnäytteen lukijoiden kanssa Anna Bogartin kymmenen toimivaa ja käytännöllistä ohjetta. Niistä on hyötyä teki mitä taiteenlajia tahansa:

1. Et voi piiloutua, kasvu taiteilijana ei ole erilläänkasvusta ihmisenä: kaikki näkyy
2. Jokainen luova teko sisältää hypyn
3. Et voi luoda tuloksia, voit luoda vain olosuhteet, joissa jotakin saattaa tapahtua
4. Astuakseen paratiisiin, on yleensä mentävä takaoven kautta
5. Salli itsellesi tasapainon menettäminen
6. Turvattomuus on OK
7. Hyödynnä vahingot
8. Kävele nuoralla hallinnan ja kaaoksen välillä
9. Tee kotitehtäväsi ja tiedä, koska lopettaa niiden tekeminen
10. Keskity yksityiskohtiin

(Bogart 2004, 128–144).

Kaikkeen toimintaan kuuluu kuitenkin aina riskejä. Voi olla, että luottamus ja avoimuus eivät riitä. Voi olla, että taide muuttuu niin mystiseksi tieteeksi, etten osaa ratkoa sen arvoituksia enää. Kuka tietää, jos yhtäkkiä teatterilla ei ole enää katsojia. Kuka voi todistaa että juuri minuun luotetaan. Voi olla, etten hallitse kaaosta vaan kaaos hallitsee minua. Mutta ennen sitä, kunnes toisin todistetaan, minulla on mahdollisuus olla osa taidetta. Ja niin kauan kun minä saan tätä matkaani tehdä, niin sitä teen. Kuten kirjoitin joskus päiväkirjaani: "En taida osata muuta, kuin tätä teatteria ".

"Se mies joko pelkää kohtaloaan liiaksi
tai hänen ansionsa on vähäinen,
joka ei uskalla panna alttiiksi,
että voittaa tai menettää kaiken"

(Bogart 2004, 59)

LÄHTEET

- Annala, Jukka 2006. Toopelivisio. Hämeenlinna: Karisto Oy Kirjapaino
- Arhovaara, Sinikka, Rosenberg, Leena, Vertio, Harri ja Karesluoto, Hilikka 2004. Opa syöpäpotilaan läheiselle. Helsinki: Painotalo Auranen Oy
- Beckett, Samuel 1949 Huomenna hän tulee. (En attendant Godot) Helsinki: Otava
- Bogart, Anne 2004. Ohjaaja Valmistautuu. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Cohen, Robert 1986. Näyttelemisen mahti. Kuusamo: Koillismaan Kirjapaino Oy
- Hangaslahti, Perttu 2007. Taide on aina poliittista. Opinnäytetyö. (pdf) Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu, Esittävän taiteen koulutusohjelma. Saatavissa < <https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/24267/stadia-1181219130-3.pdf?sequence=1> > (luettu 15.2.2010).
- Hotinen, Jukka-Pekka 2007. Aihe. Hot Spot. (Verkkodokumentti). Helsinki: Teatterikorkeakoulu. Saatavissa < <http://www2.teak.fi/teak/Teak207/12.html> > (luettu 1.3.2010)
- Hotinen, Jukka-Pekka 2003. Tekstuaalista häirintää. Verkkopoluilla. (Verkkodokumentti) Teatterikorkeakoulu. Saatavissa < http://www2.teak.fi/Julkaisut/Elektra4_Vakivalta.htm > (luettu 10.3.2010)
- Hostel (Hostel) 2006. Roth, Eli. 2006. USA: Lions Gate Films / Screen Gems. 95min.
- Krogerus, Anna 2008. Kuin ensimmäistä päivää. Helsinki: Lasipalatsi
- Kunniattomat paskiaiset (Inglourious Basterds). 2009. Quentin, Tarantino. USA / SAKSA: The Weinstein Company / Universal Pictures. 153min.
- Lundán, Reko 2003. Tarpeettomia ihmisiä. Helsinki: WSOY
- Mäki, Teemu 2005. Näkyvä pimeys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Mäki, Teemu 2004. Kissa. (Verkkodokumentti) Saatavissa <http://www.teemumaki.com/essayskissa.html> (luettu 1.2.2010)
- Shakespeare, William 1600. Hamlet-Tanskan prinssi (Hamlet) Helsinki: WSOY (Suom. Veijo Meri 1982)
- Sirén, Reino, Kivinuori, Janne, Kääriäinen, Juha ja Aaltonen, Mikko 2007. Suomalaisten kokema väkivalta 1980-2006. Helsinki: Hakapaino Oy
- Suomen nuorisotyö-Allianssi Ry. Nuorista suomessa 2008-2009. (Verkkodokumentti) Saatavilla < http://www.alli.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=2604 > (luettu 1.4.2010)
- Tola, Pamela 2007. Miksi näyttelen? Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Turunen, Kari E 1996. Elämänkaari ja kriisit. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Von Mayenburg, Marius 1997. Tulikaskot (Feuergesicht) Helsinki: Nordic Drama Corner

Westerback, Christian 2007. Smeds teillaa valtiosihteerin teatterikritiikin. Helsingin Sanomat. 19.12.2007. Saatavuus

<http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Smeds+teillaa+valtiosihteerin+teatterikritiikin/1135232694820> (luettu 1.3.2010)